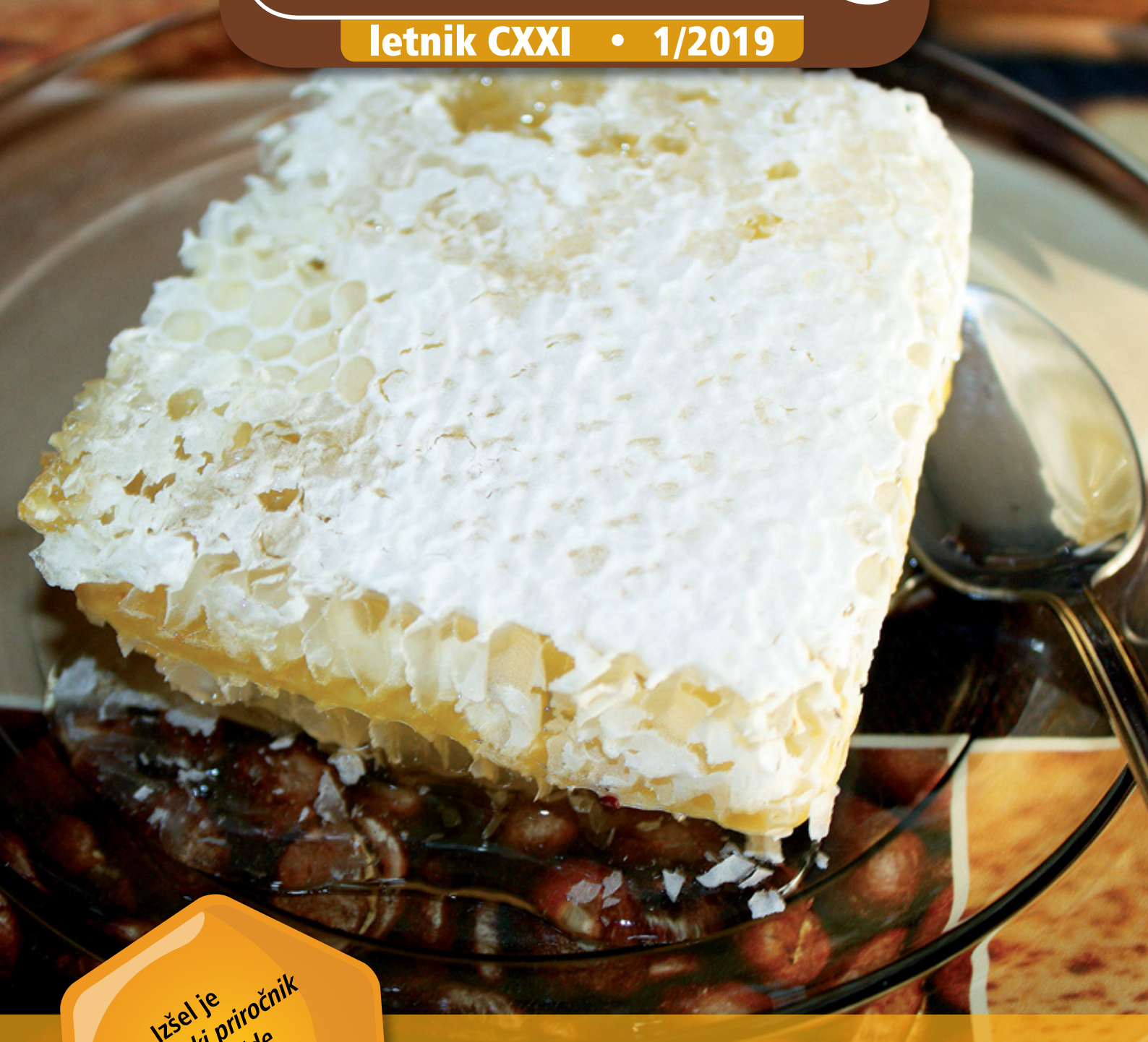

Slovenski ČEBELAR

letnik CXXI • 1/2019

Izšel je
čebelarški priročnik
za invalide

- Bodite ponosni, da ste slovenski čebelarji in čebelarke!
- Novi pokrovčki brez PVC-ja in mehčal
- Huda gniloba čebelje zalege in nose mavost: zatiranje in dobra čebelarska praksa

PE ČEBELARSKI CENTER MARIBOR

Streliška 150, Maribor
Tel/Fax: 02 / 331 80 10

Delovni čas:
od ponedeljka do petka od 8.30 do 17. ure
sobota: od 8. do 13. ure.

GSM: 051/348-426
e-mail: jana.pp@amis.net
www.cebelski-center.si

JANA - Trgovina, posredovanje, zastopanje - Jana
Pušnik Pokrivač s.p., Maribor

- Satniki AŽ-lipovi, rogljičeni
- Panji AŽ, LR
- Čebelarška oprema in drobní pribor
- Čebelje pogače

- Točila in posode za med
- Satne osnove AŽ, LR, Kirar

- Steklena in kartonska embalaža za med, propolis, medene pijače in ostale čebelje pridelke
- Darilni program

Naročeno blago vam lahko pošljemo s paketno pošto, pri večji količini pa po želji dostavimo na dom!

Logar

ČEBELARSKA OPREMA

IZDELAVA ČEBELARSKE OPREME IN TRGOVINA

Izdelano s smislom za detajle.

DELOVNI ČAS TRGOVINE

PONEDELJEK - PETEK:

09.00 - 12.00

13.00 - 17.00

SOBOTA:

V JANUARJU ZAPRTO

03.01 IN 04.01.2019 ZAPRTO

POLNILNA NAPRAVA ZA MED S
KROŽNO MIZO 81 100 cm

Vsem kupcem se
zahvaljujemo za
izkazano zaupanje
v preteklem letu. Voščimo
Vam veliko zdravja, osebne sreče
in Vas vabimo v našo trgovino tudi
v letu 2019.

Naj med!

REFRAKTOMETER ZA MED
redna cena: 55,00 EUR
akcijska cena: 48,40 EUR

MEDVEDEK ZA MED 250 g

TRAFO ZA UTAPLJANJE SATNIC
3 STOPNJE (20V, 22V, 24V)

ČEBELJE POGAČE MEDOPIP

-Medopip plus
-Medopip standard
-Medopip nozreplna

POLNILNA POSODA 200 kg
S KONIČNIM DNOM

LOGAR TRADE D.O.O.
POSLOVNA CONA A 41
SI-4208 ŠENČUR

04 25 19 410
info@logar-trade.si
www.logar-trade.si

Cene vključujejo DDV.

Naročeno vam lahko odpošljemo s paketno pošto.

Pri gotovinskem nakupu čebelarške opreme nad 100,00 €, priznamo čebelarjem z veljavno čebelarško izkaznico 4% popusta.

APIS MED

ČEBELARSTVO DEBEVEC

ČUŽA 7, 1360 VRHNIKA
tel.: 01/755 12 82, faks: 01/755 73 52

Delovni čas:
ob delavnikih 9.00-12.00
15.00-17.00

v januarju ob sobotah zaprto
apis.med93@gmail.com
www.apis-med.si

10-SATNI AŽ-PANJ

NAKLADNI AŽ-PANJ

IZOLACIJSKA PENNA

PREDELAVA
VOSKA V
SATNICI
SAMO 1,25 EUR/KG

25-, 50-, 100-KG
RSF-POSODE

PRAŠILČEK

AŽ 3-, 5-, 7- IN 9-SATNI

TRIEAZNI
AŽ-PANJ

DVOJNO CEDILO
ZA MED

KAKOVOSTNA
RSF-TOČILA
IN POSODA

STANDARDNI LR-
IN DVOTRETIJNSKI
LR-PANJ

■ Naročeno blago pošljemo tudi po hitri paketni pošti (z izjemo lomljivih izdelkov). ■ Po izjemno nizki ceni vam iz vašega voska izdelamo satnice – 1,25 EUR/kg. ■ Za izdelavo satnic uporabljamo samo steriliziran vosek (30 min nad 125 °C), ki ga predhodno mehansko očistimo nečistoč (do 90 %) s posebnim postopkom posedanja (nečistoče so večinoma težje od čebeljega voska), s čimer vam zagotavljamo čistejši in kakovostnejši vosek. ■ Odkupujemo vosek po največ 5,00 EUR/kg. ■ Prekuhava voščin brez medu in cvetnega prahu v prahu v zaprtih plastičnih vrečah. Sati morajo biti preštetí, sicer menjava ne bo mogoča.

- Panji so izdelani natančno in kakovostno.
- Kakovostna izdelava po ugodni ceni.
- Uporabljamo vodoodporne materiale in lepila.

Trgovina in proizvodnja: Vrhnika, Opekarska 16

Spoštovane čebelarke, spoštovani čebelarji!

Kar težko je verjeti, da smo spet na pragu novega leta. Leto 2018 se je izteklo in ostal bo spomin. Verjamem, da bo več in neizbrisen spomin na veličastno praznovanje prvega svetovnega dne čebel in na številne prireditve po vsej Sloveniji ob tej priložnosti. Bilo je enkratno, dokazali smo, kaj smo in kaj zmoremo slovenski čebelarji in Slovenci na sploh. Dihali smo kot prava čebelja družina in lahko smo ponosni, da smo SLOVENSKI ČEBELARJI. Vsakemu posebej in vsem skupaj HVALA!

Leto 2018 je bilo po čebelarski plati povprečno leto. Ni bilo velikih zimskih izgub in narava nam je dala v večini povprečno letino. Tudi jesen in začetek zime za zdaj ne kažeta velikih težav s čebelami, zato se v večini pričakuje njihovo dobro prezimitev.

Leto 2019 bo leto, ko se bo pokazalo, ali nam lahko »sve-tovni dan čebel« prinese rezultate za čebele in čebelarje ... Poudarek bo na produktivni odgovornosti, večji skrbi za kakovost in varnost čebeljih pridelkov, to je nenehen proces izobraževanja in nadgrajevanja, ki omogoča, da imamo močne argumente pri prodaji medu in čebeljih pridelkov, saj kupec zahteva in si zasluži kakovostne in varne čebelje pridelke.

Predvsem želimo še, da se čebele razglasi za ogrožene in se s tem odpre možnost podpor na sleherno čebeljo družino. Želimo in delamo na tem, da s polic preženemo med, ki ni med. Želimo si spremeniti zakon o živinoreji, da uredimo pašne rede, registracijo čebelnjakov, nadzor nad neregistriranimi čebelnjaki ... Želimo povračilo trošarin za goriva za prevoze čebel. Želimo, da je DDV na zdravila za čebele 9,5%. Delamo na posodobitvi pravilnika o hudi gnilobi čebelje zalege. Začeli bomo s postopkom nominacije za vpis čebelarstva na seznam Unesca. Razvijamo testni vložek za elektronsko štetje varoj, razvijamo elektronsko tehtnico za pod panj za vse čebelarje, imamo »napihljiv« čebelnjak in razvijamo interaktivne 3D-vsebine za v čebelnjak. Želimo nadgraditi usposabljanja z video vsebinami, razviti želimo interaktivnega spletnega svetovalca. Vložili bomo več sred-

stev v raziskave in iskanje zdravilnih in zdravju koristnih snovi v čebeljih pridelkih, razvijali nove čebelje izdelke iz čebeljih pridelkov in iskali pot do še več legalizacije apiterapije. Želimo, da se področje dopolnilnih dejavnosti uredi. Udeležili se bomo svetovnega čebelarskega kongresa Apimondia v Kanadi ter tam predstavili slovensko čebelarsko akademijo, čebelarski turizem ... Želimo se vključevati v slovensko čebelarsko akademijo, pripraviti se na svetovno tekmovanje mladih čebelarjev 2020 v Sloveniji, poiskati možnosti financiranja delovanja krožkov v varstveno-delovnih centrih, izvesti prvi teoretični in praktični seminar za invalide na invalidskih vozičkih, nadgraditi in posodobiti ApiSlovenijo Celje, promovirati vključevanje v sheme kakovosti ...

Predvsem pa si želim še več medsebojnega sodelovanja, druženja ... In za to sta prva priložnost drugo praznovanje svetovnega dne čebel in praznovanje 17. slovenskega čebelarskega praznika, ki bo na Koroškem. Naj bo na Koroškem spet veličasten roj čebelarjev, saj nam konec koncev druženja manjka in rezervirajmo si že danes ta dan zase, za svoje čebelarske kolege iz vse Slovenije.

Skratka, veliko dela nas čaka in prepričan sem, da nam bo skupaj uspelo. Konec koncev že stopamo v zadnje leto tega mandata mojega predsednikovanja in za zadeve, ki so odprte, je nujno, da jih uredimo, saj si to čebelarji zaslužimo.

Vsem skupaj in vsakemu posebej želim srečno, zdravo in predvsem MEDENO leto 2019, naj vas čebelice osrečujejo, skrbite za kakovost in varnost svojih čebeljih pridelkov. Slovenske čebelarke in čebelarji smo v javnosti dobro prepoznani in spoštovani in poskrbimo, da bo tako ostalo tudi v prihodnje. Bodite ponosni nase in predvsem bodite ponosni, da ste SLOVENSKA ČEBELARKA OZIROMA SLOVENSKI ČEBELAR!

Boštjan Noč, predsednik ČZS

»ZLATA ČEBELA« po vzoru Nobelove nagrade?!

Pred časom, na skupnem sestanku MKGP-ja in ČZS, sem dal pobudo, da bi Slovenija vsaki dve ali štiri leta podeljevala nagrado »ZLATA ČEBELA« za najbolj inovativen projekt varovanja čebel in drugih opraševalcev v svetu po vzoru Nobelove nagrade. Verjamem, da je pobuda uresničljiva in da bi s tem projekt svetovni dan čebel dobil dodatno težo ter Slovenija prepoznavnost!

Predvsem bi s tovrstno razpisano nagrado svet spodbujali k projektom za ohranjanje čebel in drugih opraševalcev ter posledično vplivali na podnebne spremembe, boj proti lakoti ... vse to, kar pooseblja tudi svetovni dan čebel! Uradno pobudo je ČZS v decembru naslovila na predsednika RS, predsednika Državnega zbora RS, predsednika Vlade RS in na MKGP.

Boštjan Noč, predsednik ČZS

KAZALO

UVODNIK

Boštjan Noč 1
ZDRAVJE ČEBEL

Franco Mutinelli: Huda gniloba čebelje zalege in nosestavost: zatiranje in dobra čebelarška praksa 3
Izr. prof. dr. Ivan Toplak, dr. vet. med. in Laura Šimenc, dr. vet. med.: Okužba čebeljih družin z virusom meščkaste zalege 7

IZ ZNANOSTI IN PRAKSE

Vladimir Fajdiga (prevod in priredba): Novi pokrovčki za kozarce z medom brez PVC-ja in mehčal 9
Nataša Lilek: Analiza čebeljih pridelkov 9
Andrej Šalehar, France Baraga in Janez Gregori: Listina čebelarke družbe v Zgornji Lužici za Petra Pavla Glavarja v letu 1772 11
Nataša Lilek: Izdelava in prodaja kozmetičnih izdelkov, ki vsebujejo čebelje pridelke 13
doc. dr. Danilo Bevk: Strokovni posvet: Pestrost opravevalcev za zanesljivo pridelavo hrane 14
Dr. Andrej Gogala: Zakrinkana čebela (*Hylaeus nigritus*) 16
Franc Šivic: Novice iz sveta 16

DELO ČEBELARJA

dr. Peter Kozmus: Čebelarjeva opravila v januarju 17

IZ ČEBELARSKIH DRUŠTEV

OBVESTILA ČZS 22
OGLASI 29
V SPOMIN 32

INDEX

EDITORIAL

Boštjan Noč 1
BEE'S HEALTH

Franco Mutinelli: American foul brood and noseosis: suppression and good beekeeping practice 3
Prof. Ivan Toplak, DSc, DVM and Laura Šimenc, DVM: Infection of bee colonies with sac brood virus 7
FROM SCIENCE AND PRACTICAL WORK

Vladimir Fajdiga (translation and adaptation): New caps for jars of honey without PVC and plasticisers 9
Nataša Lilek: Analysis of bee products 9
Andrej Šalehar, France Baraga and Janez Gregori: Charter of the beekeeping society in Upper Lužica for Peter Pavel Glavar in 1772 11
Nataša Lilek: Production and sale of cosmetic products containing bee products 13
Danilo Bevk, DSc: Expert consultation: Diversity of pollinators for reliable food production 14
Andrej Gogala, DSc: Negro yellow-faced bee (*Hylaeus nigritus*) 16
Franc Šivic: World news 16

BEEKEEPER'S WORK

Peter Kozmus, DSc: Beekeeper's tasks in January 17

FROM BEEKEEPERS' ASSOCIATIONS

ANNOUNCEMENTS BY BEEKEEPING ASSOCIATION OF SLOVENIA 22
ADS 29
IN MEMORIAM 32

PODATKI ZA STIK ČEBELARSKA ZVEZA SLOVENIJE:

Predsednik ČZS: Boštjan Noč, predsednik: 01/729 61 06, 040/436 512, nocb@czs.si
Vodja služb ČZS: Lidija Senič, vodja služb ČZS: 01/729 61 10, 040/436 515, lidija.senic@czs.si
Priznana rejjska organizacija: Peter Kozmus, strokovni vodja PRO: 01/729 61 16, 041/352 997, peter.kozmus@czs.si
Opazovalno-napovedovalna služba: Aleš Bozovičar, vodja ONS: 01/729 61 31, 041/644 217, ales.bozovicar@czs.si, avtomatski telefonski odzivnik: 01/729 61 20, https://eebelar.czs.si/User/Login?returnUrl=/
Svetovalci specialisti za tehnologijo čebelarjenja:
Vlado Auguštin: 01/729 61 24, 040/436 516, vlado.augustin@czs.si
Simon Golob: 01/729 61 12, 030/604 015, simon.golob@czs.si
Svetovalci specialisti za ekonomiko
Tanja Magdič: 01/729 61 04, 040/436 513, tanja.magdic@czs.si
Nataša Klemenčič Štrukelj: 01/729 61 24, 040/436 518, natasa.klemencic.strukelj@czs.si
Svetovalci specialisti za zagotavljanje varne hrane
Andreja Kandolf Borovšak: 01/729 61 33, 040/436 514, andreja.kandolf@czs.si
Nataša Lilek: 01/729 61 29, 040/436 519, natasa.lilek@czs.si
Tomaž Samec: 01/729 61 18, 040/436 517, tomasz.samec@czs.si
Uredništvo: Marko Borko, vodja izobraževanja in usposabljanja: 01/729 61 14, 051/637 204, marko.borko@czs.si, www.czs.si/slovenskecebelar.php

Glasiloslovenskičebelarje ustanovilo Slovensko čebelarstvo društvo za Kranjsko, Štajersko, Koroško in Primorsko leta 1898. Izdaja ga Čebelarška zveza Slovenije, Brdo pri Lukovici 8, 1225 Lukovica.

Vpisano je v razvid medijev, ki ga vodi Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport RS, pod zaporedno številko 585.

Tel.: 01/729 61 00, faks: 01/729 61 32, info@czs.si, www.czs.si

Transakcijski račun ČZS: SI56 0318 6100 2214 727, matična številka ČZS: 5141729, ID za DDV: SI 81079435, šifra dejavnosti: 94.120.

Uredniški odbor

Marko Borko, Brane Borštnik, Stanislav Drev, Vladimir Fajdiga, Mira Jenko Rogelj, Janez Gregori, Andreja Kandolf Borovšak, Borut Preinfalk

Urednik

Marko Borko

Uredništvo

01/729 61 14, 051/637 204, marko.borko@czs.si, www.czs.si/slovenskecebelar.php

Lektorica

Mojca Pipan

Oddaja prispevkov

Članki do petega, obvestila, reklame, mali oglasi do desetega v mesecu.

Avtorjem priporočamo, da v člankih uporabljajo strokovno izrazje v skladu s Čebelarškim terminološkim slovarjem. Mnenje avtorjev člankov ni nujno mnenje uredništva. Uredništvo ne odgovarja za vsebino malih oglasov. Prispevki so v elektronski obliki brezplačno in javno objavljeni na spletnem portalu ČZS, spletnem portalu Digitalne knjižnice Slovenije in drugih spletnih straneh.

Reklamni oglasi in osmrtnice

Cela stran: 870 € (zunanja stran ovitka), 680 € (notranjost, živi rob), 495 € (notranjost), pol strani: 435 € (zunanja stran ovitka), 345 € (notranjost, živi rob), 250 € (notranjost), tretjina strani: 165 €, četrtnina strani: 120 €, petina strani: 85 €, desetina strani: 35 €. Oblikovanje reklamnega oglasa: cela stran in polovica strani 50 €, tretjina, četrtnina, petina, desetina 40 €. Popravki reklamnega oglasa: 1–10 popravkov 2 €, 11 ali več popravkov 5 €. Popust pri ceni za 4– do 6-kratno objavo reklamnega oglasa je 10 %, za 7– do 10-kratno objavo 20 %, za celoletno objavo 30 %. Člani ČZS lahko dvakrat na leto objavijo brezplačne oglase do 20 besed, vsaka nadaljnja beseda je 0,25 €. Splošni oglasi po 0,25 € za besedo, enako velja tudi za osmrtnice, ki vsebujejo več kot 80 besed. Osmrtnice ne smejo biti daljše od 130 besed. Vse cene so brez DDV.

Priprava za tisk in tisk: Medium, d. o. o., Žirovnica 60c, 4274 Žirovnica. Tiskano na papirju s certifikatom FSC (trajnostno gospodarjenje z gozdovi). Naklada: 8000, Tiskano: 18. 12. 2018.

Izdaja Slovenskega čebelarja je delno financirana iz sredstev Javne svetovalne službe v čebelarstvu.

Fotografija na naslovnici: Med v deviškem satju Fotografija iz mednarodnega natečaja čebelarške fotografije Čebelarške zveze Slovenije 2017.

Foto: Raluca Laura Badetoiu, Romunija

Mednarodna barvna koda za označevanje čebeljih matic

2015   2016   2017   2018   2019

Tajništvo: 01/729 61 00, faks: 01/729 61 32, info@czs.si, www.czs.si, Barbara Dimc, tajnik: 01/729 61 02, 041/370 409, barbara.dimc@czs.si, Ines Zajc Žunič, poslovna sekretarka: 041/337 854, ines.zunic@czs.si, Zlatica Kovačević, administrativna delavka: 01/729 61 24, 030/604 009, zlatica.kovacevic@czs.si

Čebelarška knjižnica Janeza Goličnika (vsak prvi delovni četrtek v mesecu med 15. in 18. uro): 01/729 61 11, cebelarskajniznica@czs.si, www.czs.si/knjiznica.php

Ohranimo čebele: www.ohranimo-cebele.si

Sklad za ohranitev kranjske čebele: www.czs.si/sklad.php

Spletna trgovina ČZS: www.czs.si/eshop/index.php

Uradne ure JSSČ:

- Brdo pri Lukovici 8, 1225 Lukovica (v Čebelarškem centru Slovenije): ponedeljek od 10.00 do 14.00, četrtek od 8.00 do 12.00 ter od 13.00 do 14.00 in petek od 8.00 do 10.00.
- Mestni trg 4, 8330 Metlika: ponedeljek od 10.00 do 14.00 in petek od 8.00 do 10.00.
- Rožna dolina 50/a, 4248 Lesce (v Čebelarškem razvojno-zobraževalnem centru): ponedeljek od 10.00 do 14.00 in petek od 8.00 do 10.00.
- Dobrna 1a, 3204 Dobrna (v Kulturnem domu Dobrna): ponedeljek od 10.00 do 14.00 in petek od 8.00 do 10.00.
- Ulica Štefana Kovača 40, 9000 Murska Sobota (na sedežu Kmetijskego gozdarskega zavoda Murska Sobota): ponedeljek od 10.00 do 14.00.
- Streliška ulica 150, 2000 Maribor (v Čebelarškem centru Maribor): petek od 8.00 do 10.00.

Huda gniloba čebelje zalege in nosestavost: zatiranje in dobra čebelarska praksa

Franco Mutinelli

Istituto Zooprofilattico Sperimentale delle Venezie, NRL za zdravje čebel
fmutinelli@izsvnezie.it

Hudo gnilobo čebelje zalege povzroča sporojena bakterija *Paenibacillus larvae*. Mlade čebelje ličinke se okužijo, ko zaužijejo spore *P. larvae* s hrano. Spore vzklijejo v črevesju, bakterije nato preidejo v tkiva, kjer se močno namnožijo. Okužene ličinke običajno umrejo po pokritju satnih celic, v njihovih ostankih pa nastane več milijonov kužnih spor. Ti ostanki se posušijo v »lusk«*,* ki se tesno primejo celičnih sten, čebele pa jih le s težavo odstranijo.

Tako je neizogibno, da je zaleženo satje iz okuženih družin močno onesnaženo z bakterijskimi spori. Če luske ne opazimo in okužene sate pri poznejših rednih posegih v panj uporabimo in prestavljamo ali premaknemo iz ene družine v drugo, se lahko okužba hitro razširi. Spore so zelo odporne proti izjemno visokim in nizkim temperaturam ter razkužilom. Sposobnost klitja ohranjajo še vrsto let v medu, v starem uskladiščnem satju ali v zapuščenih panjih, koših ali nakladah.

V okuženi družini se okužba običajno širi, dokler ni prizadeta večina zalege. Družina tako postane nezmožna nadomeščati starajočo se čebeljo populacijo, zato oslabi in nazadnje umre. Bolezen se lahko razvija več mesecev, preden družina podleže, do odmrtja pa lahko pride v katerem koli letnem času.

Čebelar je glavni povzročitelj širjenja bolezni. Če satje, med ali čebelarsko opremo iz družine, okužene s hudo gnilobo, prenesemo v zdravo družino, se ta okuži. Bolezen lahko prenašajo tudi čebele, ki ropajo med v okuženih družinah. Okužbo lahko poleg tega prenašajo roji iz okuženih družin, ki zbolijo, ko jih naselimo v nov panj.

Huda gniloba je obvezno prijavljiva bolezen v Evropski uniji (EU) in je na seznamu bolezni čebel Svetovne orga-

nizacije za zdravje živali (OIE). **Zatiranje bolezni poteka v obliki obveznega uničenja okuženih družin, kar je zelo učinkovit ukrep. Takšna politika izkoreninjanja je zelo uspešna. Metode zatiranja hude gnilobe z antibiotiki, ki jih uporabljajo v nekaterih čezmorskih deželah, niso učinkovite, saj samo prikrijejo znake bolezni, ne da bi jo izkoreninili, ob pogosti rabi pa omogočijo razvoj odpornih bakterijskih sevov. V EU ni nobenega odobrenega veterinarskega zdravila z antibiotiki, namenjenega zatiranju hude gnilobe.**

Za potrditev suma na bolezen lahko naredimo analizo sumljivega vzorca s hitrim testom za ugotavljanje hude gnilobe na terenu. Satje z zalego (ali sumljive ličinke v plastičnih epruvetah) pošljemo v laboratorij, kjer pri pregledu ostankov ličink iščejo bakterijske povzročitelje z mikrobiološkimi in molekularnimi metodami.

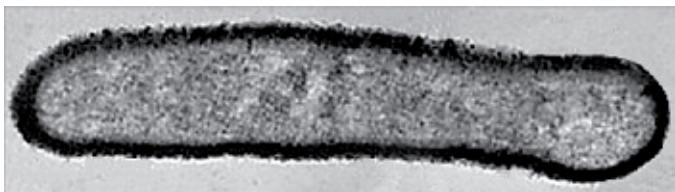
Okužene družine uničimo s sežiganjem pod nadzorom pristojnega organa. Čebele uničimo in skupaj s satjem varno sežgemo v globoki jami. Panje in pribor lahko steriliziramo tako, da jih temeljito obžgemo z obžigalnikom. Rokavice, kombinezon, obuvala in kadilnik temeljito operemo s pralno sodo ali vročo milnico.

Znaki hude gnilobe čebelje zalege

- Huda gniloba običajno prizadene samo pokrito zalego. Ko okužene ličinke umrejo v pokritih celicah, se spremeni videz pokrovcev.
- Voščeni pokrovci postanejo uleknjeni (konkavni) in naluknjani, saj jih odrasle čebele zgrizejo, da bi odstranile okužene ličinke iz celic. Te luknjice imajo navadno nazobčane robove in so nepravilnih oblik.
- Nekateri pokrovci so lahko na videz vlažni ali mastni in rahlo temneje obarvani kot drugi. Na začetku so morda znaki bolezni vidni samo pri nekaj celicah in se družina v drugih pogledih zdi običajna.
- Nazadnje bolezen prizadene velik del zalege, tako da je zalega nestrnjena, presledkasta.
- Mogoče je zaznaven neprijeten vonj, ki spominja na razkrajanje.
- Na stopnji uleknjenih pokrovcev so ostanki mrtvih ličink svetlo do temno rjave barve in sluzasti.

Če v celico vstavimo vžigalico in jo počasi izvlečemo, lahko z njo potegnemo ven rjavo vlečljivo, sluzasto maso oziroma »nit«, dolgo 10–30 mm. Temu pravimo »preizkus vlečljivosti« *in je zanesljiv preizkus za prisotnost hude gnilobe.*

Foto: internet

Bakterija *Paenibacillus larvae*, povzročiteljice hude gnilobe čebelje zalege

- Vlečljivosti sledi faza lepljivosti, saj se ostanki ličinke v celici počasi sušijo in se barva spremeni v temno rjavo.
- Rilček mrtve bube včasih ostane nedotaknjen in štrli navzgor s spodnjega roba celice.
- Nadaljnje sušenje pripelje do končne stopnje, zelo temno rjave, razmeroma hrapave luske, ki leži na spodnji strani celice in sega od dna skoraj do ustja celice.
- Luske je mogoče opaziti, če pridržimo sat proti svetlobi: svetloba se odbija od njihove hrapave površine, da so zlahka opazne tudi, če je njihova barva skoraj enaka barvi samega sata.

Nosemavost medonosnih čebel

O odkritju organizma *Nosema ceranae* (Microsporidia: Nosematidae) v čebelji vrsti *Apis mellifera* so poročali leta 2005 tako v Evropi kot Aziji (Higes in drugi, 2005, 2006; Huang in drugi, 2007). Sprva je bila opisana v čebelji vrsti *Apis cerana* (Fries in drugi, 1996), do razširitve organizma *N. ceranae* z vrste *A. cerana* na vrsto *A. mellifera* pa je verjetno prišlo v drugi polovici devetdesetih let dvajsetega stoletja (Klee in drugi, 2007), čeprav je to še treba potrditi (Fries, 2009). Za zdaj poznamo dve vrsti mikrosporidijev, s katerima se okužijo medonosne čebele po vsem svetu: *Nosema apis* (Zander) in *N. ceranae*. Dokazano je, da je *N. apis* povzročal okužbo vrste *A. mellifera* že pred več kot sto leti in je bil med prvimi opisanimi mikrosporidiji. Bolezen, ki jo povzroča ta mikrosporidij pri čebelah, so pravzaprav ugotovili, še preden so odkrili povzročitelja.

Nosemavost ni obvezno prijavljiva bolezen čebel na ravni EU in mednarodni ravni (OIE). *Nosema* je bolezen odraslih čebel, ki jo povzroča sporogena plesen (*N. apis* in *N. ceranae*), ki vdre v prebavni trakt čebeljih delavk, matic in trotov. Spore vrste *Nosema*, ki jih odrasla čebela običajno zaužije s hrano ali vodo, klijejo in se razmnožujejo v sluznici srednjega črevesja. V prebavni trakt se izloča na milijone spor, ki prehajajo v iztrebke. Zaradi poškodb čebeljega prebavnega trakta pride do grižavosti (o njej poročajo samo ob pojavu *N. apis*) in oslabilnosti čebel, saj se skrajša

Tipični primer nosemavosti

storilnostna doba delavke in se zmanjša njena sposobnost pripravljanja hrane za zalego. To posledično okrnji obseg zaleganja in razvoj družine, še posebej na začetku sezone. Pri okuženi matici sta okrnjena zaleganje jajčec in njena življenjska doba, kar vodi v preleganje. Za razliko od zdravih delavk lahko okužene delavke iztrebljajo v panju. Pri bolnih družinah se običajno pojavijo povečane zimske izgube in manjša količina pridelanega medu.

Okužba z nosemo je pogosto v manjši meri prisotna v večini čebelnjakov, ne da bi povzročala pomembno škodo. Stanje se poslabša zaradi stresa. Z vznemirjanjem družin pozimi, pa tudi poleti, se poveča tveganje za zaznaven obseg bolezni. Iztrebljanje v panju in znaki nenavadnih iztrebkov na sestavnih delih panja so značilni za okužbo z *N. apis*, medtem ko po okužbi z *N. ceranae* ne poročajo o kliničnih znakih. Edini klinični znak, ki ga pripisujejo okužbi z *N. ceranae*, sta zmanjšana živalnost in slabljenje družin ob koncu aktivne sezone. Edini zanesljivi način ugotovitve bolezni sta raztelesenje odraslih čebel in mikroskopski pregled vsebine črevesja. Poleg tega je razlikovanje med obema vrstama mogoče samo z molekularnimi metodami.

Prenašalci bolezni

Spore noseme so lahko prisotne na čebelarški opremi in orodju, v medu, vosku itd. in se hitro širijo pri običajnih posegih v panj/družino.

Razlogi za prenos so lahko:

- čebelarji – s prenašanjem okužene opreme in orodja med panji in čebelnjaki/stojišči (opomba: čebelarji so glavni in najhitrejši prenašalci nosemavosti);
- zmečkane čebele – čebele odstranijo vse čebele, zmečkane pri običajnih posegih v družini, pri čemer lahko hitro dobijo nase spore in jih širijo po družini;
- rop – družine, oslabiljene zaradi nosemavosti, podležejo ropanju, s čimer se spore prenesejo v druge družine in čebelnjake;
- zaletavanje – podobno kot pri ropu se tako prenašajo spore v druge družine;
- rojenje – roji lahko prenesejo spore s seboj na nova mesta, kjer se bo bolezen začela širiti ob pojavu mlade zalege.

Kako zatirati okužbo z nosemo

Ugotavljanje: Pregled panjev – pregledovanje sestavnih delov panja in drobirja je potrebno še posebej spomladi. Čebele je treba nežno stresti s satov, da jih je mogoče pregledati v celoti in so anomalije hitro opazne.

Spremljanje: Pri vseh boleznih čebel je treba biti pozoren. Pri rednih pregledih vseh čebelnjakov in družin preverjajmo, ali so zdrave, vse družine, ki se brez poprej znanega razloga ne razvijajo dobro, pa imejmo za sumljive. Družine,

ki umrejo, je treba pregledati in zapreti njihove panje, da se preprečita rop in širjenje morebiti prisotne bolezni.

Ukrepi za zatiranje: Priporočljivo je prenesti okuženo družino na čisto satje ter razkužiti satje in sestavne dele panja. Preprečevanje je najboljši način zatiranja te bolezni, pri tem pa so cilj zdrave, močne in vitalne družine z dobrim čistilnim vedenjem. Vedno pazimo, da ima družina v obdobjih slabega vremena zadostne zaloge hrane. Z apitehničnimi ukrepi veliko prispevamo k splošnemu vedenju in zdravju družine ter se izogibamo nastanku pogojev, v katerih se lahko pojavi noseša. Sterilizacijo okužene opreme lahko opravimo s hlapi oetne kisline.

Čebelarski ukrepi in opravila:

- Imejmo samo močne družine, brez slabičev, z dobro čistilno sposobnostjo, matice zamenjajmo s tistimi iz poznanih zdravih družin, odpornih proti boleznim.
- Pri vseh čebelarskih ukrepih vzdržujmo visoko raven higiene.
- Redno izvajajmo sistematične zdravstvene preglede, na bolezen zalege pa bodimo še posebej pozorni spomladi in jeseni.
- Nikoli ne prenašajmo satov med družinami, ne da bi preverili, ali so družine bolne.
- Da bo zalega ostala zdrava, sistematično izločajmo stare plodiščne sate (vsaj tretjino na leto) in jih stalimo.
- Nikoli ne prinašajmo družin ali opreme v čebelnjak, ne da bi prej ugotovili njihovega izvora, stanja in statusa bolezni.
- Sterilizirajmo vso rabljeno opremo in vse sestavne dele panjev, preden jih prinesemo v čebelnjak.
- Preprečujmo zaletavanje in ropanje v čebelnjaku.
- Pobegle roje imejmo za bolne, dokler se ne prepričamo o nasprotnem.
- Vsak pojav bolezni ali sumljivih okoliščin takoj prijavimo domačemu društvu in pristojnemu organu.

Kužnost spor *N. ceranae* onemogočimo z nizkimi temperaturami (s hlajenjem in/ali zamrzovanjem); spore *N. apis* dezaktiviramo z vročino (nad 60 °C).

Zdravljenje hude gnilobe in nosestavosti

Uporaba veterinarskih zdravil v EU je predpisana z Direktivo 2001/82/ES Evropskega parlamenta in sveta s 6. novembra 2001 o zakoniku Skupnosti o zdravilih za uporabo v veterinarski medicini. Trenutna uredba EU je v pregledu in v kratkem pričakujemo novo.

V EU ni nobenega veterinarskega zdravila z antibiotiki, odobrenega za zatiranje čebeljih bolezni ne glede na to, ali so bakterijskega ali glivičnega izvora. Še več, morali bi odsvetovati njihovo uporabo, saj nimajo učinka na spore in ne morejo odpraviti bolezni. Poleg tega lahko z njihovo uporabo povzročimo pojav sevov *P. larvae*, ki so odporni proti antibiotikom. Pojav odpornosti proti zdravilom je že dobro

Sežig okuženih družin je zelo učinkovit ukrep.

znan v Južni Ameriki in ZDA. V ZDA je uporaba antibiotikov za zdravljenje družin, okuženih s hudo gnilobo čebelje zalege, običajna dovoljena čebelarska praksa (imajo tri odobrena zdravila, ki vsebujejo teramicin, tilozin oziroma linkomicin), pospremljena z dokazi o odpornosti na zdravila.

Kar se tiče okužbe z nosešo, jo je bilo do konca leta 1999 dovoljeno zatirati z antibiotikom fumagilin (fumidil B). Od takrat v skladu z uredbo EU o veterinarskih zdravilih (Direktiva 2001/82/ES) fumidil B ni več dovoljen za takšno uporabo v nobeni državi članici. Omenjenih je nekaj izjem, npr. Španija in Slovenija, saj je zdravilo dobilo začasno dovoljenje, ki pa je že poteklo.

Zdravljenje nosestavosti (ki jo v glavnem povzročča *N. ceranae*) temelji na dobri čebelarski praksi in dopolnilnem krmljenju s hrano, ki je na voljo na tržišču, še posebej spomladi.

Poleg tega, kot je že bilo ugotovljeno v raziskavah na modelih vretenčarjev in človeških preučevancih, je nedavna raziskava (Raymann in drugi, 2017) pokazala, da se ob uporabi antibiotikov spremeni sestava črevesne flore čebel in zmanjša njihova življenjska doba.

Pri čebelarjenju se antibiotiki pogosto in napačno uporabljajo za preprečevanje bakterijskih okužb čebeljih ličink

Pobegle roje imejmo za bolne, dokler se ne prepričamo o nasprotnem.

(čeprav nimajo učinka na spore), vpliv zaradi antibiotikov povzročene **disbioze (neravnovesja v črevesni flori)** na zdravje čebel in njihovo dovzetnost za bolezen pa še ni v celoti pojasnjen. Ta raziskava je ocenjevala učinke izpostavljenosti antibiotikom na obseg in sestavo črevesne flore čebel. Spremljali so preživetje čebel po zdravljenju z antibiotiki, da bi ugotovili, ali disbioza črevesne flore vpliva na zdravje čebel, opravljeni pa so bili tudi poskusi, s katerimi so želeli ugotoviti, ali se z izpostavljenostjo antibiotikom poveča dovzetnost za okužbo z oportunističnimi patogeni.

Rezultati kažejo, da ima lahko zdravljenje z antibiotiki trdovratne posledice tako za obseg kot sestavo črevesne flore čebele. Izpostavljenost antibiotikom je pripeljala do krajše življenjske dobe tako v panju kot pri laboratorijskih poskusih, v katerih so bile čebele izpostavljene oportunističnim bakterijskim patogenom. Iz vseh rezultatov sledi, da disbioza, ki je posledica izpostavljenosti antibiotikom, škoduje zdravju čebel, in sicer deloma zaradi povečane dovzetnosti za vseprisotne oportunistične patogene. Ti rezultati ne poudarjajo samo pomena črevesne flore za zdravje čebel, temveč tudi prinašajo spoznanje, kako zdravljenje z antibiotiki vpliva na kolonije mikroorganizmov in zdravje gostitelja.

Zaključki

Nazadnje priporočamo čebelarjem, naj se strogo držijo dobre čebelarске prakse, naj ustrezno čebelarijo s svojimi družinami v svojih čebelnjakih in naj si ne delajo lažnih utvar, da bodo zmogli zajezi okužbo s hudo gnilobo in nesejo z antibiotiki ter obenem zagotavljati zdravje svojih družin in varen pridelek medu.

Viri:

- Higes, M., Martin, R., Meana, A. (2006): *Nosema ceranae*, a new microsporidian parasite in honeybees in Europe. *Journal of Invertebrate Pathology*, 92: str. 81–83.
- Huang, W. F., Jianf, J. H., Chen, Y. W., Wang, C. H. (2007): A *Nosema ceranae* isolate from the honeybee *Apis mellifera*. *Apidologie*, 38, str. 30–37.
- Fries, I., Feng, F., da Silva, A., Slemenda, S. B., Pieniazek, N. J. (1996): *Nosema ceranae* n.sp. (Microspora, Nosematidae), morphological and molecular characterization of a Microsporidian parasite of the Asian honey. *European Journal of Protistology*, 32 (3): str. 356–365.
- Klee, J., Besana, A. M., Genersch, E., Gisder, S., Nanetti, A., Ouet, D., Chih, T. X., Puerta, F., Ruz, J. M., Kryger, P., Message, D., Hatjina, F., Korpela, S., Fries, I., Paxton, R. J. (2007): Widespread dispersal of the microsporidian *Nosema ceranae*, an emergent pathogen of the western honey bee, *Apis mellifera*. *Journal of Invertebrate Pathology*, 96 (1): str. 1–10.
- Rayman, K., Shaffer, Z., Moran, N. A. (2017): Antibiotic exposure perturbs the gut microbiota and elevates mortality in honeybees. *PLOS Biol.* 15:e2001861. doi:10.1371/journal.pbio.2001861.

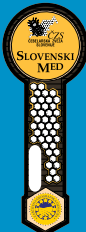
Opozorilo Nacionalnega veterinarskega inštituta Veterinarske fakultete

Izpostavljamo in posebej poudarjamo, **da mora ČEBELAR oz. pooblaščen skrbnik čebel v skladu s slovensko zakonodajo OB VSAKEM SUMU NA HUDO GNILOBO ČEBELJE ZALEGE TAKOJ OBVESTITI PRISTOJNO VETERINARSKO SLUŽBO VF NVI**. Veterinar bo v najkrajšem možnem času pregledal vse čebelje družine na stojišču in po potrebi odvzel določene vzorce za predpisano (standardi OIE) laboratorijsko preiskavo, ki bo sum potrdila ali ovrgla. O vrsti preiskovanih vzorcev in načinu vzorčenja v primeru obvezno prijavljivih bolezni čebel v Sloveniji skladno z regulativo ne odloča čebelar. Veterinar bo že ob kliničnem pregledu čebeljih družin čebelarju izročil pisno navodilo o nadaljnjem ravnanju s čebelami in pripadajočimi evidentiranimi ogroženimi spremljevalnimi dejavniki. Opozorjamo, da se informacija o ravnanju s sumljivim vzorcem na hudo gnilobo čebelje zalege v članku dr. Franca Mutinellija nanaša na ukrepe, ki se izvajajo v Italiji in niso v skladu s slovenskimi predpisi. Neupoštevanje slovenskih predpisov lahko pripomore k še večji škodi zaradi širjenja in pojavljanja najnevarnejše kužne bolezni – »čebelje kuge« – pri čebeljih družinah kranjske čebele.

Veterinarji za zdravstveno varstvo čebel NVI

OBVESTILO – Slovenski med z zaščiteno geografsko označbo

Poročila o porabi prelepk in količini pridelanega medu v sistemu SMGO v letu 2018 morate na ČZS posredovati do 31. decembra 2018. Tudi če prelepk v letu 2018 niste uporabljali, to, prosim, sporočite.

 SMGO š t e v e c	Število novih članov SMGO-ja novembra 2018	Število članov, ki so izstopili novembra 2018	Število vseh članov SMGO-ja novembra 2018
		8	5
Za vključitev v kakovostno shemo Slovenski med z zaščiteno geografsko označbo navežite stik z go. Natašo Lilek po tel.: 040/436 519 ali 01/729 61 29 oz. preko e-pošte: natasa.lilek@czs.si. Več informacij najdete na spletni strani www.slovenskimed.si , in sicer v rubriki SMGO.			

Okužba čebeljih družin z virusom mešičkaste zalege

Izr. prof. dr. Ivan Toplak, dr. vet. med.,
Laura Šimenc, dr. vet. med.

Univerza v Ljubljani, Veterinarska fakulteta, Nacionalni veterinarski inštitut
ivan.toplak@vf.uni-lj.si

Mešičkasta zalega je bila prva bolezen čebel, za katero so dokazali, da jo povzroča virus. Z virusom okužena in obolela čebelja družina ima značilne klinične znake. Po okužbi ličinke hitro umrejo, zaradi tekočine, ki se nabira med njihovim telesom in levkom, pa dobijo videz mešička. Po tej značilnosti so bolezen tudi poimenovali. Čebele delavke odmrle ličinke odstranjujejo iz celic in zatem s hranjenjem virus prenašajo na neokužene ličinke in druge čebele delavke.

Okužbo z virusom mešičkaste zalege ugotavljajo po vsem svetu. Prisotna je tudi v Sloveniji, vendar jo ugotavljamo le na osnovi značilnih kliničnih znakov, redko pa virus tudi laboratorijsko potrdimo. Zato načrtujemo študijo, na osnovi katere bi ugotovili, v kakšnem obsegu se mešičkasta zalega pojavlja v čebelarstvih in kateri sevi virusov se širi med čebeljimi družinami. Za izpeljavo študije pa bomo potrebovali vzorce obolele in odmrle čebelje zalege iz čebelnjakov iz vse Slovenije.

Slika 1: Okužena odmrta ličinka z virusom mešičkaste zalege, z značilno nabrano tekočino med telesom in levkom, prenos s spletne strani <http://skagitvalleybeekeepers.org/101/sacbroodz.jpg>.

Načini prenosa virusa in potek bolezni

Mešičkasto zalego povzroča zelo majhen RNA-virus. Na ličinke virus prenesejo delavke, ko hranijo zalego. Možen je tudi prenos virusa preko varoj, ki so zajedale na okuženih ličinkah. Med različnimi čebeljnaki virus lahko prenašajo čebele z zaletanjem v druge čebelje družine. Za okužbo so najbolj

Načrtovanje študije o razširjenosti mešičkaste zalege v letu 2019

Prisotnost virusa mešičkaste zalege danes zelo zanesljivo diagnosticiramo z molekularnimi metodami, s specifičnim dokazom nukleinske kisline virusa z metodo RT-PCR. Pri nas ta virus še ni bil natančneje proučen, zato želimo v letu 2019 raziskati razširjenost te virusne bolezni čebel v Sloveniji. Za raziskavo potrebujemo vzorce odmrle zalege z značilnimi kliničnimi znaki. Zato čebelarje s tem prispevkom vladno pozivamo k sodelovanju. Veterinarji bodo v okviru rednih pregledov odvzeli vzorce prizadete zalege. Preiskave bomo opravili na Enoti za virologijo Veterinarske fakultete Univerze v Ljubljani. Posameznega lastnika vzorca bomo o rezultatu obvestili preko veterinarja, rezultate študije pa bomo objavili v reviji *Slovenski čebelar*.

dovzetne dva dni stare ličinke, okužijo pa se lahko ličinke vseh starosti ter tudi odrasle čebele in troti. Virus povzroča odmrte le tistih ličink, ki so okužene v prvih dneh razvoja, okužene starejše ličinke pa niso bistveno prizadete in se razvijajo brez kliničnih znakov okužbe. Čebele delavke lahko prenašajo virus, vendar ne kažejo znakov okužbe.

Okužba z virusom preprečuje nastanek encima kinetaze, ki je bistven pri razvoju notranje povrhnjice ličinke. Virus se namnoži tudi na povrhnjici ličinke in v žlezah za letitev. Vsaka odmrta ličinka vsebuje toliko virusa, da bi lahko okužila 1000 novih čebeljih družin.

Okužbo prinesejo v čebeljo družino čebele delavke in s svojo okuženo slino kontaminirajo zaloge cvetnega prahu. Preko njega se okužijo mlade čebele delavke, ki hranijo zalego in virus prenesejo na ličinke. Te zbolijo in odmrjejo.

Slika 2: Odmrle ličinke po okužbi, različno dolgo od odmrtega; od mešička (pravkar odmrta) do videza posušene ličinke (nekaj tednov po odmrtnosti), prenos s spletne strani <http://fitzbrown12.wikis.birmingham.k12.mi.us/Sacbrood-+Carina+and+Nate>.

Slika 3: Čebele delavke odstranjujejo odmrle (pojave) ličinke po okužbi z virusom mešičkaste zalege, prenos s spletne strani <http://turlough.blogspot.com>.

Odmrle ličinke čebele čistijo in se pri tem okužijo, virus pa pride do njihovih slinskih žlez. Z molekularnimi metodami so virus mešičkaste zalege v okuženih čebeljih družinah dokazali v medu, cvetnem prahu in matičnem mlečku.

Poleg okužbe čebeljih ličink preko kontaminirane hrane je možna tudi okužba preko varoj, ki so bile v stiku z okuženo čebeljo družino. V slinskih žlezah okuženih varoj so dokazali virus mešičkaste zalege, vendar pa povezave med pojavljanjem mešičkaste zalege in okuženostjo čebelje družine z varojami niso dokazali.

Klinični znaki bolezni

Zdrave čebelje ličinke se zabubijo štiri dni po tem, ko delavke zalego pokrijejo. Obolenim ličinkam pa se ne uspe zabubiti in ostanejo iztegnjene, z glavo proti vrhu celice, ter odmrejo, tik preden delavke celice pokrijejo. Med ličinkinim telesom in levkom se začne nabirati tekočina, ličinka začne spreminjati barvo od normalne biserno bele preko blede rumene do temno rjave. Nazadnje se ličinka posuši in dobi sploščeno, gondoli podobno obliko luske. Pri okužbi čebel delavk in trotov ni opaziti nobenih značilnih kliničnih znakov bolezni, lahko se pojavijo le blage spremembe vedenja, kot je prezgodnji začetek izletanja, in krajša življenjska doba.

Razširjenost in pomen bolezni

Čeprav je virus prisoten v čebeljih družinah, le redko vidimo večjo obsežnost odmrle zalege, saj čebele delavke sproti odstranjujejo odmrle ličinke, močne čebelje družine pa hitro omejijo širjenje virusa. Mlade okužene delavke ne jemljejo cvetnega prahu, zelo zmanjšajo oskrbo in hranjenje zalege in začnejo izletavati mnogo prej kot običajno. Ko izletavajo, pa ne nabirajo cvetnega prahu, ki bi bil glavni vir okužbe za naprej. Izbruhi bolezni se pojavijo največkrat spomladi in na začetku poletja. Virus v okolju brez prisotnosti živih ličink izgubi svojo kužnost v treh tednih.

Virus je prisoten na vseh kontinentih sveta in spada med najpogostejše klinično zaznane virusne okužbe čebel.

Iz dosedanjih študij vemo, da je virus mešičkaste zalege tudi v Sloveniji stalno prisoten, vendar ni bil velikokrat la-

Slika 4: Odmrta ličinka po okužbi z virusom mešičkaste zalege, značilne oblike, ki je podobna gondoli, prenos s spletne strani <http://articles.extension.org/pages/71172/honey-bee-viruses-the-deadly-varroa-mite-associates>.

boratorijsko potrjen. V vzorcih prizadetih čebeljih družin z različnimi kliničnimi znaki smo med letoma 2007 in 2015 virus mešičkaste zalege z metodo RT-PCR ugotavljali med 2,5 in 8,3 % od pregledanih vzorcev čebel delavk. Virus mešičkaste zalege je bil večkrat potrjen v vzorcih zalege z značilnimi kliničnimi znaki te bolezni.

Okužba z virusom mešičkaste zalege pri odpornih in dobro preskrbljenih čebeljih družinah po navadi ne povzroča večjih izgub. Pride pa lahko do odmrta celotne čebelje družine pred pomladjo, če so čebele imunsko oslabiljene zaradi različnih vzrokov in ob prisotnosti večjega števila različnih virusov. Čeprav je bolezen zelo značilna, moramo paziti, da je ne zamenjamo s hudo gnilobo.

Specifičnega zdravljenja te bolezni ne poznamo. Z odstranitvijo in uničenjem satja obolele zalege čebelar prepreči nadaljnje širjenje okužbe. S povečevanjem splošne odpornosti čebel, s primerno in zadostno prehrano, uporabo certificiranih matic ter zatiranjem varoj in preprečevanjem noseme je čebelar naredil največ za svoje čebele.

Viri:

- Aubert, M., Ball, B., Fries, I., Moritz, R., Milani, N., Bernardinelli, I. (2007): *Virology and the Honey Bee*. European Communities, str. 60–65.
- Jenčič, V. (2005): *Bolezni in higiena gojitve čebel*. Ljubljana, str. 62–63.
- Toplak, I., Rihtarič, D., Jamnikar Ciglenečki, U., Hostnik, P., Jenčič, V., Barlič-Maganja, D. (2012): Detection of six honeybee viruses in clinically affected colonies of carniolan gray bee (*Apis Mellifera Carnica*). *SloVetRes*, 49(2).
- Toplak, I., Zabavnik Piano, J., Pislak Ocepek, M. (2010): *Ugotavljanja prisotnosti petih čebeljih virusov v vzorcih obolelih čebeljih družin v letu 2010*. November.
- Toplak, I., Rihtarič, D., Pislak, M., Jurič, A., Vraničar Novak, A., Planinc, I., Mataž, L., Jenko Rogelj, M., Škof, M., Skerbiš, S., Lešnik, V., Jenčič, V. (2016): Ugotavljanje petih virusov v odmrlih čebeljih družinah v letu 2015 v Sloveniji. V: Majdič, G. (ur.). 6. *Slovenski veterinarski kongres, Portorož*. *SloVetRes*, št. 53, Suppl. 17, str. 263–266.

Novi pokrovčki za kozarce z medom brez PVC-ja in mehčal

Prevod in priredba: Vladimir Fajdiga

Za proizvodnjo »mehkih« umetnih mas, sposobnih plastične deformacije, se v postopku brizganja ali ekstruzije uporabljajo mehčala (ftalatne spojine – endokrini motilci), ki končnemu izdelku, kot so na primer cevke za infuzijo, povečujejo elastičnost; izdelki so mehkejši in prilagodljivejši (fleksibilnejši).

Poznamo različna mehčala, najpogostejša pa so ftalatne spojine. Te kemijske spojine pa so v zadnjem času pod drobnogledom, povzročajo namreč hormonske, metabolne in reproduktivne (neplodnost pri moških) težave pri ljudeh, ker se z lahkoto izločajo iz plastičnih izdelkov, na primer pri dotiku z znojem ali sokovi oziroma živili, ki so shranjena v takšni embalaži. Ftalati veljajo za zdravju škodljive endokrine motilce in je njihova uporaba v proizvodnji plastičnih igračk v EU prepovedana. Tudi umetne mase, kot so PVC, PET, POM, so pri določenih koncentracijah lahko zdravju škodljive; PVC pri ljudeh lahko povzroča dedne okvare oziroma raka.

Doslej so bila tesnila na pokrovčkih za med iz mehkega PVC-ja, torej iz polivinilklorida z dodatkom mehčal. Med

sicer ni snov, ki bi pospeševala reakcijo izločanja mehčala, in je manj verjetno, da bi se molekule mehčala v večjih količinah izločale iz tesnila pokrovčka v med, v nasprotju z živili, ki vsebujejo olja, maščobe (ribe, belo vino) in se prav tako hranijo v embalaži, zatesnjeni s pokrovi, ki imajo tesnilo iz mehkega PVC-ja.

Zamaške za stekleničenje belega vina že dlje časa izdelujejo brez PVC-ja. Sedaj pa so se pojavili na tržišču tudi pokrovčki za steklene kozarce z oznako »blue seal«; njihovo tesnilo ne vsebuje PVC-ja. Za proizvodnjo tesnil se namreč uporablja termoplastični material provalin, ki ostaja prožen brez dodatka mehčal. Švicarska čebelarstva zveza – VDRB (Zveza nemških in retoromanskih čebelarjev) – je izkoristila priložnost in takoj naročila za svoje člane nove pokrovčke s tipičnimi (zveznimi) motivi.

Tako je v prihodnosti povsem izključeno že tako malo verjetno prehajanje molekul mehkega PVC-ja z dodanimi mehčali v med. Pokrovčki se od starih razlikujejo, kar lahko razberemo že iz imena/oznake inovativnega izdelka in po barvi tesnila, ki je tokrat modro obarvano.

Vir: Schweizerische Bienen-Zeitung, št. 8, avgust 2017, str. 11.

Foto: internet

Analiza čebeljih pridelkov

Nataša Lilek

svetovalka JSSČ
natasa.lilek@czs.si

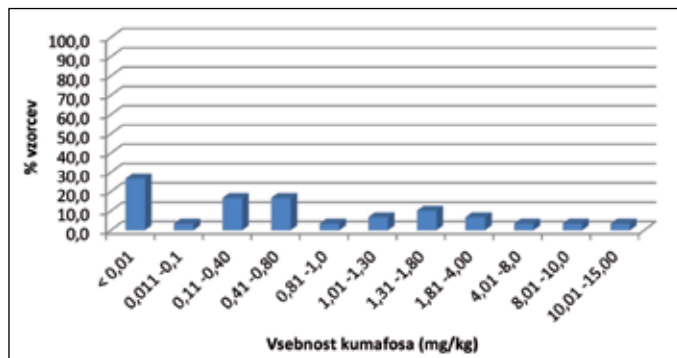
V skladu z Uredbo o izvajanju Programa ukrepov na področju čebelarstva v RS v letih 2017–2019 in Programa podpore laboratorijem za analizo čebeljih pridelkov so se v okviru tretjega sklopa v letu 2018 izvajale analize čebeljih pridelkov (cvetni prah, propolis in vosek) na prisotnost ostankov akaricidov kumafosa, timola ter razpadnih proizvodov amitraza.

Za med in cvetni prah je na podlagi Uredbe komisije (EU) št. 37/2010 z dne 22. 12. 2009 o farmakološko aktivnih sno-

veh in njihovi razvrstitvi glede mejnih vrednosti ostankov v živilih živalskega izvora in Uredbe Komisije (ES) 396/2005 o mejnih vrednostih ostankov pesticidov v ali na hrani in krmi rastlinskega in živalskega izvora ter spremembe Direktive Sveta 91/414/EGS predpisana najvišja mejna vrednost (MRL) ostankov po uporabi zdravila v veterinarski medicini, ki jo Evropska skupnost sprejme kot zakonsko dovoljeno ali priznana kot sprejemljivo v ali na živilu. Za propolis in vosek najvišjih dovoljenih mejnih vrednosti za zdaj še ni predpisanih.

Metode dela

Vzorci so vzorčili čebelarji sami. Vzorce smo zbirali na ključno glede na prostovoljno odločitev čebelarjev in niso isti kot v letu 2017. Zbranih je bilo 30 vzorcev voska, 10 vzorcev propolisa in 10 vzorcev cvetnega prahu osmukanca iz različnih

Slika 1: Odstotek analiziranih vzorcev voska glede na vsebnost kumafosa (n = 30)

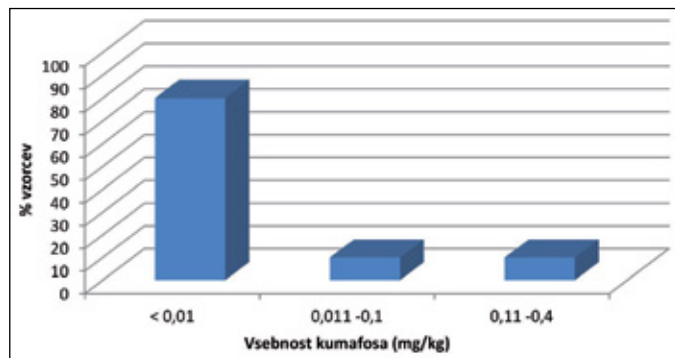
statističnih regij Slovenije. Kemijske analize je opravil Eurofins ERICo Slovenija, Inštitut za ekološke raziskave iz Velenja. Določala se je vsebnost kumafosa, amitraza in njegovih razpadnih proizvodov ter timola v navedenih čebeljih pridelkih.

Rezultati analiz voska

V 66,7% analiziranih vzorcev voska je bila izmerjena vsebnost kumafosa manjša od 1 mg/kg, 26,7% teh vzorcev kumafosa ni vsebovalo oz. je bil pod mejo detekcije naprave (< 0,01 mg/kg). 33,3% vzorcev voska pa je vsebovalo več kot 1 mg/kg kumafosa. Slednja vrednost je po nekaterih podatkih iz literature mejna vrednost vsebnosti kumafosa v vosku, ko začne ta prehajati v med. Najvišja vsebnost kumafosa v vzorcu voska je bila 14,04 mg/kg, povprečna vrednost vseh analiziranih vzorcev voska (n = 30) pa 2,09 mg/kg. V primerjavi z letom 2017 beležimo večji odstotek vzorcev, ki kumafosa niso vsebovali oz. je bila vsebnost tega pod 1 mg/kg. Najvišja izmerjena vsebnost kumafosa v vosku je bila leta 2018 nekoliko višja v primerjavi z letom 2017 (13,30 mg/kg), povprečna vsebnost kumafosa v vzorcih voska v letih 2017 in 2018 pa je primerljiva (2,01 mg/kg; 2,09 mg/kg) (Lilek in sod., 2017). Dokazljivih ostankov metabolitov amitraza nismo določili v 60% analiziranih vzorcev voska, kar je popolnoma enako kot v letu 2017 (Lilek in sod., 2017). V 40% vzorcev voska so se našli razpadni metaboliti amitraza (DMF, DMPE, DMA). Najvišja vsebnost amitraza, določena v vosku, je bila 2,95 mg/kg in je bila višja kot v letu poprej, ko je znašala le 0,37 mg/kg (Lilek in sod., 2017). Ostankov timola v vosku nismo našli.

Rezultati analiz propolisa

80% analiziranih vzorcev propolisa ostankov kumafosa ni vsebovalo (< 0,01 mg/kg), v dveh vzorcih pa smo našli ostanke kumafosa v koncentraciji 0,08 in 0,31 mg/kg. V primerjavi z letom 2017 beležimo večji odstotek vzorcev, v katerih je bil kumafos pod mejo detekcije, najvišja izmerjena vrednost (0,31 mg/kg) pa je bila primerljiva z vrednostjo, izmerjeno v letu 2017, ki je znašala 0,34 mg/kg (Lilek in sod., 2017). 60% vzorcev razpadnih proizvodov amitraza ni vsebovalo (< 0,04 mg/kg), kar je enako, kot je bilo ugotovljeno v letu

Slika 2: Odstotek analiziranih vzorcev propolisa glede na vsebnost kumafosa (n = 10)

2017. V enem vzorcu je bila izmerjena visoka vsebnost amitraza (263,0 mg/kg), kar je v primerjavi z letom 2017 bistveno več, ko je najvišje izmerjena vrednost znašala 4,54 mg/kg (Lilek in sod., 2017). Ostankov timola v propolisu nismo našli.

Rezultati analiz cvetnega prahu

V analiziranih vzorcih cvetnega prahu ostankov kumafosa in razpadnih proizvodov amitraza nismo našli (< 0,05 mg/kg) oz. so bili pod mejo določljivosti naprave. Tudi timola v cvetnem prahu nismo našli (< 0,02 mg/kg).

Zaključek

Čebelarji, ki so sodelovali na razpisu, so prejeli poročila z rezultati analiz, obrazložitev rezultatov in priporočila za delo v prihodnje. Čebelarjem, katerih vzorci so vsebovali več kot 1 mg/kg kumafosa v vosku, smo svetovali, da za zatiranje varoj uporabljajo dovoljena oz. registrirana sredstva, ki v vosku in čebeljih pridelkih ne puščajo ostankov (uporaba sonaravnih sredstev), in se pred uporabo zdravil predhodno posvetujejo s svojim veterinarjem, pa tudi da zamenjajo čim več satja in uporabljajo satnice, v katerih je preverjeno, da ne vsebujejo ostankov (ekološke satnice, satnice s certifikatom, čiščenje voska). Priporočili smo jim tudi, da panje očistijo starih prizidkov voska in propolisa. Tudi propolis je treba pridobivati v skladu z dobro čebelarsko prakso in namenski pripomočki. Za pridelavo varne hrane je pomembno, da smo seznanjeni z vsemi zahtevami glede zakonodaje in uporabe zdravil za zatiranje varoj, zato je zelo priporočljiva udeležba na predavanjih s tovrstno tematiko. Čebelarji moramo skrbeti za varnost svojih pridelkov.

Vira:

- Lilek, N., Bedek, M., Glinšek, A. (2017): Poročilo o izvedbi Programa podpore laboratorijem za analizo čebeljih pridelkov – sklop 3. Analiza cvetnega prahu, propolisa in voska na ostanke kemičnih sredstev za zatiranje varoje. Čebelarska zveza Slovenije in ERICo d. o. o. Velenje.
- Lilek, N., Bedek, M., Glinšek, A. (2018): Poročilo o izvedbi Programa podpore laboratorijem za analizo čebeljih pridelkov – sklop 3. Analiza cvetnega prahu, propolisa in voska na ostanke kemičnih sredstev za zatiranje varoje. Čebelarska zveza Slovenije in Eurofins ERICo, Inštitut za ekološke raziskave d. o. o. Velenje.

Listina čebelarke družbe v Zgornji Lužici za Petra Pavla Glavarja v letu 1772

Andrej Šalehar, France Baraga in Janez Gregori

andrej.salehar@bf.uni-lj.si, france.baraga@gmail.com in

janez.gregori@gmail.com

V Glavarjevi knjižnici v Komendi je shranjen obsežen arhiv Glavarjevega beneficija, ki ga je uredil, popisal in objavil seznam Baraga (1998). O čebelarstvu je v arhivu več listin in 16 Glavarjevih pisem rejencu Jožefu Tomlju. V prvem fasciklu je pod zaporedno številko 26 listina o imenovanju Petra Pavla Glavarja za častnega člana čebelarke družbe v Zgornji Lužici (Oberlausitz), ki je bila izdana in podpisana 5. junija 1772.

Čebelarke družba v Zgornji Lužici

Družba je bila ustanovljena leta 1766. Naslednje leto je stalni tajnik družbe postal pastor Adam Gottlob Schirach (1724–1773), velik poznavalec čebel in čebelarstva. Družba je pod različnimi poimenovanji delovala verjetno do leta 1797. Leta 1767 je imela 99 rednih in 98 častnih članov. Njena publicistična dejavnost je bila bogata. Poleg drugih publikacij je v letih 1766–1771 izdajala čebelarški zbornik pod naslovom *Abhandlungen und Erfahrungen der oeconomimischen Bienengesellschaft in Oberlausitz* ter v nadaljevanju v letih 1773–1777 čebelarški zbornik *Gemeinnützige Arbeiten der Bienengesellschaft in Oberlausitz*. Publikacije (vse so dostopne tudi na spletu) so bile namenjene širjenju in napredku čebelarstva na Saškem. Za častna člana čebelarke družbe v Zgornji Lužici sta bila imenovana tudi Giovanni Antonio Scopoli – leta 1767 – in Peter Pavel Glavar – leta 1772.

Imenovanje Petra Pavla Glavarja za častnega člana

Zgornjelužiška čebelarke družba je leta 1772 Petra Pavla Glavarja imenovala za častnega člana:

b) Ehren-Mitglieder zur physikalischen Classe.

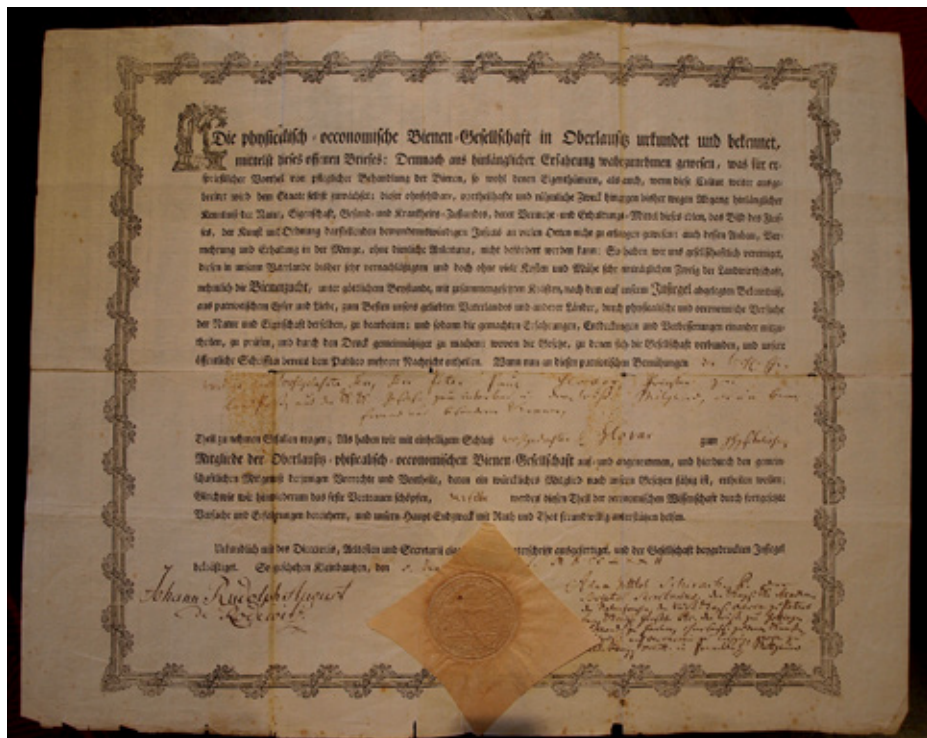
— Herr Peter Paul Glover, Priester zu Lands Preiß im Herzogthum Krain. 1772.

Gemeinnützige Arbeiten, 1773, str. XIV.

Listina čebelarke družbe za Petra Pavla Glavarja

Prevod (mag. France Baraga): S to javno listino Naravoslovno-gospodarsko čebelarke družba v Zgornji Lužici izpričuje in priznava naslednje: z zadostnimi izkušnjami je bilo mogoče ugotoviti, kakšno korist prinaša skrbno gojenje čebel njihovim lastnikom, in tudi, da bo ta dejavnost, če se bo dalje širila, velike koristi prinašala tudi državi. Tega nedvomno zelo koristnega in častnega namena pa doslej v mnogih krajih ni bilo mogoče doseči, in sicer zaradi pomanjkanja naravoslovnega znanja o naravi čebele, o njenem zdravju oziroma boleznih, o tem, kako se razmnožuje in ohranja ta žuželka, ki je tako čudovita predstavnica delavnosti, umetnosti in reda. Brez primernih navodil namreč ni mogoče pospeševati njenega gojenja, razmnoževanja in ohranjanja zaroda. Zato smo se združili v družbo v želji, da se lotimo čebelarstva, te veje kmetijskega gospodarstva, ki je bila doslej v naši domovini zelo zanemarjena, čeprav je lahko brez velikih stroškov in truda zelo donosna. Z Božjo pomočjo, z združenimi močmi v skladu z geslom, ki smo ga dali v naš pečat, iz domovinske gorečnosti in iz ljubezni v korist naše ljubljene domače dežele kakor tudi drugih dežel nameravamo z naravoslovnimi in gospodarskimi poizkusi naravo in lastnosti čebele na novo proučiti, pridobljene izkušnje, odkritja in izboljšave pa drug drugemu sporočiti, preizkušati in v splošno korist objavljati v tisku ter javnost obširneje obveščati o pravilih, ki se jih drži družba, kakor tudi o že izdanih publikacijah. Ker je torej prečastiti in nad vse učeni gospod Peter Pavel Glavar (Glovar), duhovnik v Lanšprežu itd. ter član Družbe za poljedelstvo in znanost kot prijatelj in poseben služabnik čebel sklenil sodelovati pri teh domoljubnih prizadevanjih, smo omenjenega gospoda Glavarja s soglasnim sklepom sprejeli za naravoslovnega člana zgornjelužiške Naravoslovno-gospodarske čebelarke družbe. S tem želimo napraviti, da bi bil deležen tistih pravic in prednosti, ki jih je po naših pravilih lahko deležen pravi član. Obenem trdno upamo, da bo z nadaljnimi poizkusi in dognanji obogatil ta del gospodarske znanosti ter z nasveti in dejanji z veseljem pomagal podpirati ta naš glavni smoter. Listinsko potrjeno in podpisano s podpisom direktorja, starešine in njegovega tajnika ter podkrepjeno z vtisnjenim pečatom. Narejeno v Kleinbautzenu 5. junija, v letu odrešenja 1772 (A[nn]o R[ecuperatae] S[alutis] MDCCLXXII). Johann Rudolph August de Rodewitz [Mesto pečata] Adam Gottlob Schirach p[astor], tajnik družbe, član Cesarske akademije naravoslovcev, ruske Cesarske ekonomske [akademije] v Sankt Peterbur-

Foto: Janez Gregori

Listina čebelarke družbe v Zgornji Lužici za Petra Pavla Glavarja z dne 5. 6. 1772. Arhiv Glavarjevega beneficija, fascikel 1/26, Komenda.

gu, Kraljeve velikob[ritanske] akademije znanosti v Göttingenu, Holandske [akademije] v Haarlemu, Saške [akademije] umetnosti, znanosti in ekonomije v Leipzigu, Ekonomske [družbe] v Altöttingu, Čebelarske (Melittur[orum]) [družbe] Frankonije itd.

Opis pečata

Pečat ima na obodu latinski krožni zapis: * SPLENDEnte NUMINE * SIG[ILLUM] SOC[IIETATIS] MELITTUR[GORUM]

Pečat na listini čebelarke družbe v Zgornji Lužici za Petra Pavla Glavarja z dne 5. 6. 1772. Arhiv Glavarjevega beneficija, fascikel 1/26, Komenda.

Foto: Andrej Šalehar, oblikovanje Adolf Pen

LUS[ATIAE] S[UPERIORIS]/* V Božjem sijaju * Pečat Čebelarske družbe Zgornja Lužica. V sredini je zgoraj simbol Svete trojice v trikotu, iz katerega sevajo žarki, odtod izraz V Božjem sijaju, in ga obdajajo oblaki. Iz njih segata dve, med seboj sklenjeni roki, ki ponazarjata pod črto zapisano geslo družbe VIRIBUS UNITIS/Z združenimi močmi. V sredini nad geslom je polje z mizico in čebeljim panjem – košem, ki ga obdajajo rože in obletavajo čebele.

Obrazložitev imenovanja Petra Pavla Glavarja

Imenovanje Petra Pavla Glavarja za častnega člana naravoslovnega razreda čebelarske družbe v Zgornji Lužici je povezano s strokovno oceno, ki jo je na prošnjo Kranjske kmetijske družbe napisal Peter Pavel Glavar o zapisu o opazovanjih prahe matice s

troti v zraku, ki ga je pripravil Anton Humel, mestni kirurg iz Ljubljane. Kranjska kmetijska družba je Humlov zapis skupaj z ocenama Petra Pavla Glavarja in Mateja Furlana poslala v objavo na čebelarsko družbo v Zgornji Lužici. Ta je prvo obvestilo o prahi matice s troti v zraku objavila že leta 1772, kjer sta omenjena tudi oba ocenjevalca, naslednje leto pa celoten Humlov opis opazovanj prahe matice s troti v zraku. Objava je bila v času, ko se je še ugibalo o načinu oprahitve matice, veliko presenečenje za svetovno čebelarsko strokovno javnost. Ni pa bila presenečenje za gorenjske čebelarje, ker so to spoznali že davno pred tem. **Praha matice s troti v zraku je izvorno slovensko odkritje, o katerem je še pred Humlom kot prvi na svetu pisal Scopoli (1763), in kar nekaj desetletij je trajalo, da je bilo v svetu tudi priznано.**

Viri:

- Baraga, F. (1998): Arhiv Glavarjevega beneficija. V: *Acta ecclesiastica Sloveniae* 20, str. 97–194.
- Humel, A. (1773): Physische Erfahrung, dass der Weysel wirklich von den Drohnen ausser den Bienenstock befruchtet werde. Str. 64–71. V: *Gemeinnützige Arbeiten der Churfürstl. Sächsis. Bienengesellschaft in Oberlausitz: die Physik und Oeconomie der Bienen betreffend, nebst andern dahin einschlagenden natürlichen Dingen*. Erster Band. Berlin in Leipzig, 451 strani.
- Humel, A. (1772): Physische – folgende Zugänge erhalten. VI, str. 3–4. V: *Geschichte der Churfürstl. Sächs. Bienengesellschaft in Oberlausitz betreffende Sachen: nach dem Hauptconvente*. Leipzig, 7. fortgesetzte Anzeige, 16 strani.
- Scopoli, G. A. (1763): *Apis mellifica*. Str. 303–304. V: *Entomologia Carniolica: exhibens insecta Carnioliae indigena et distributa in ordines, genera, species, varietates, methodo Linnaeana*. Vindobonae, 420 strani.

Izdelava in prodaja kozmetičnih izdelkov, ki vsebujejo čebelje pridelke

Nataša Lilek

natasa.lilek@czs.si

svetovalka JSSČ za zagotavljanje varne hrane

Čebelarji velikokrat želimo svojo ponudbo čebeljih pridelkov in izdelkov iz čebeljih pridelkov popestriti tudi z izdelavo različnih kozmetičnih izdelkov, kot so mila, balzami, kreme, mazila za ustnice itd., v katerih uporabimo kot sestavine tudi čebelje pridelke. Z namenom, da bi podrobneje spoznali, kaj vse je treba imeti za legalno prodajo in kakovostno ter varno izdelavo takšnih izdelkov, smo v mesecu novembru na ČZS organizirali strokovno razpravo, ki je obravnavala to tematiko.

Kot prva nam je obveznosti z naslova proizvajalca kozmetičnih izdelkov predstavila **ga. Anja Menard Srpčič** z Ministrstva za zdravje, Urada RS za kemikalije. Glede na Uredbo (ES) št. 1223/2009 o kozmetičnih izdelkih je kozmetični proizvod katera koli snov ali pripravek v končni obliki, namenjen nanašanju na zunanje dele človeškega telesa (povrhnjico, lasišče, nohte, ustnice ali zunanja spolovila) ali na zobe in sluznico v ustni votlini, z izključnim ali glavnim namenom, da jih očisti, odišavi ali zaščiti, jih ohrani v dobrem stanju, spremeni njihov videz ali odpravi neprijeten telesni vonj.

Uredba (ES) št. 1223/2009 o kozmetičnih izdelkih ne določa nobenih izjem za manjše proizvajalce kozmetičnih

Milo z medom

Foto: internet

izdelkov. To pomeni, da mora kdor koli, ki izdeluje kozmetične proizvode v Republiki Sloveniji, opraviti pisno priglasitev dejavnosti na Uradu RS za kemikalije (MZ, Urad RS za kemikalije, Ajdovščina 4, 1000 Ljubljana). Kozmetični izdelek je treba preko portala CPNP priglasiti tudi na Evropsko komisijo (EK). Pred dajanjem kozmetičnega izdelka na trg mora proizvajalec kozmetičnih izdelkov pridobiti dokumentacijo z informacijami o kozmetičnem izdelku ter opraviti mikrobiološke analize kozmetičnih izdelkov, če so potrebne. Dokumentacija mora vsebovati opis kozmetičnega izdelka, poročilo o varnosti kozmetičnega izdelka, opis metode proizvodnje in izjavo o skladnosti z dobro proizvodno prakso, dokazilo o učinku, ki naj bi ga imel kozmetični izdelek, kadar to upravičuje narava ali učinek izdelka, in podatke o kakršnem koli testiranju na živalih.

Posebej pomembno je, da sta pred dajanjem kozmetičnega izdelka na trg izdelana ocena varnosti kozmetičnega izdelka za človekovo zdravje in sestavljeno poročilo o varnosti kozmetičnega izdelka. To vam lahko opravi le oseba z izobrazbo medicinske, mikrobiološke ali toksikološke smeri. Kako se sestavi in izdelava ocena varnosti kozmetičnega izdelka, je predstavila **dr. Marjetka Kralj Kunčič**. Pri izdelavi ocene varnosti gre za zbiranje podatkov za dokazovanje, da je kozmetični izdelek varen. Ocena varnosti je sestavljena iz dela A in dela B. Del A predstavlja informacije o varnosti kozmetičnega izdelka, ki zajema kvantitativno in kvalitativno sestavo kozmetičnega izdelka, fizikalne/kemijske značilnosti, stabilnost kozmetičnega izdelka, mikrobiološko kakovost zmesi/izdelka in podatke o embalažnem materialu. Del A zajema tudi toksikološki profil snovi, upoštevanje vseh načinov absorpcije izdelka, sistemske učinke in meje varne uporabe ter morebitne neželene učinke itd. Pri poimenovanju sestavin se uporablja mednarodna nomenklatura (INCI-ime). Del B zajema oceno var-

Mazilo za ustnice s propolisom

Foto: Peter Kozmus

nosti kozmetičnega izdelka pooblaščen osebe z obrazložitvijo, zaključek ocene in izjavo o varnosti kozmetičnega izdelka. Dokumentacija se hrani pri proizvajalcu in mora biti razpoložljiva na vpogled ob morebitnem nadzoru. Dokumentacija se mora hraniti še deset let po datumu, ko je bila zadnja serija izdelka dana na trg.

Mag. Amalija Božnar iz Hiše medu Božnar je predstavila dobro proizvodno prakso pri izdelavi kozmetike, ki vsebuje čebelje pridelke. Proizvodnja kozmetičnih izdelkov mora potekati v skladu z načeli dobre proizvodne prakse. Pomoč pri vzpostavitvi dobre proizvodne prakse je na voljo v gradivu *Kozmetika – Dobra proizvodna praksa (GMP) – Smernice za dobro proizvodno prakso (ISO 22716:2007)*, ki je v slovenskem jeziku in se lahko kupi pri Slovenskem inštitutu za standardizacijo (SIST).

Da lahko izdelujemo in dajemo na trg kozmetične izdelke iz čebeljih pridelkov, moramo imeti ustrezno registrirano dejavnost, s. p. ali d. o. o. Dejavnost izdelave mila na tradicionalni način je možna tudi kot dopolnilna dejavnost na kmetiji. Pri tem moramo upoštevati pogoj, da se smejo uporabljati samo rastlinska olja, maščobe, dišavnice, eterična olja, mleko, pepel, čebelji vosek in smola, ki so pridelani ali nabrani na lokalnem trgu, ter lug.

Če se z izdelavo kozmetičnih izdelkov iz čebeljih pridelkov ukvarjate ali to nameravate in jih dajete na trg ali podarite prijateljem, znancem in sorodnikom, poskrbite, da boste izpolnjevali vse zakonske predpise in registracije, ki se nanašajo na proizvodnjo kozmetičnih izdelkov.

Za dodatne informacije smo vam na voljo svetovalci JSSČ.

Strokovni posvet: Pestrost opráševalcev za zanesljivo pridelavo hrane

doc. dr. Danilo Bevk

danilo.bevk@nib.si

Nacionalni inštitut za biologijo

Na Nacionalnem inštitutu za biologijo (NIB) smo 23. novembra 2018 organizirali strokovni posvet *Pestrost opráševalcev za zanesljivo pridelavo hrane*. Strokovnega posveta sta se udeležili tudi ministrica za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, dr. Aleksandra Pivec, in državna sekretarka, mag. Tanja Strniša. Ob hitrem ukrepanju Slovenija še lahko postane model trajnostnega upravljanja pestrosti opráševalcev za stabilno pridelavo hrane in ohranjanje biodiverzitete.

Direktor inštituta, **izr. prof. dr. Matjaž Kuntner**, je v nagovoru poudaril, da je NIB vodilna slovenska in mednarodno prepoznana institucija na področju raziskav pomena pestrosti opráševalcev. Vodja Oddelka za raziskave organizmov in ekosistemov, **doc. dr. Meta Virant Doberlet**, je povedala, da na oddelku že vrsto let opravljamo številne raziskave, povezane z biodiverzitetjo v kmetijski krajini, in posvet je že tretji, ki smo ga na to temo pripravili za snovalce kmetijskih in okoljskih politik.

Ministrica **dr. Aleksandra Pivec** je poudarila pomen tovrstnih raziskav, prispevajo namreč k razvoju politik in strategij v kmetijstvu ter še posebej na področju pridelave hrane in varstva potrošnikov. Zato jih je treba nadaljevati

Foto: Jernej Polajnar

Posveta se je udeležilo več kot 80 udeležencev.

in tudi v prihodnje si želi sodelovanja stroke in ministrstva.

Na posvetu smo predstavili rezultate prvega raziskovalnega projekta o pomenu divjih opráševalcev za slovensko kmetijstvo. Raziskava je pokazala velik pomen ohranjanja pestrosti opráševalcev kot edine strategije zagotavljanja zanesljivega opráševanja. Zaradi podnebnih sprememb bo to v prihodnosti še pomembnejše. Prvi vpogled v zdravstveno stanje čmrljev v Sloveniji pa je prinesel nov, doslej povsem spregledan vidik pri obravnavi problematike čebeljih bolezni. Oboje kliče po hitrem in aktivnem ukrepanju.

Kot vodja posveta sem poudaril, da je potencial divjih opráševalcev v Sloveniji še vedno razmeroma velik, a da ga brez strategije trajnostnega upravljanja že izgubljam. Vendar ima Slovenija ob hitrem ukrepanju še možnosti, da postane model trajnostnega upravljanja pestrosti opráševalcev za stabilno pridelavo hrane in ohranjanje biodiverzitete. Naravne danosti za to so še, NIB s partnerji

Zaradi večje učinkovitosti divji oprasovalci oprasijo veliko več, kot bi sklepali zgolj po njihovi številčnosti.

razpolaga z ustreznim znanjem, potrebna je le še ustrezna podpora države. Predlagal sem tudi pripravo strategije varovanja oprasovalcev, ki mora med drugim vključevati varovanje življenjskega prostora oprasovalcev (cvetočih pozno košenih travnikov), monitoring in raz-

iskave divjih čebel ter prenos znanja v prakso. Ukrepi za varovanje medosne čebele za ohranitev pestrosti oprasovalcev namreč ne zadoščajo.

Raziskava je potekala pod vodstvom **Nacionalnega inštituta za biologijo** v sodelovanju s **Kmetijskim inštitutom Slovenije**, **Veterinarsko fakulteto Univerze v Ljubljani**, **Grmom Novo mesto – centrom biotehnike in turizma in Biotehničkim centrom Naklo**. Dvoletni projekt sta financirala **Javna agencija za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije in Ministrstvo RS za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano**.

Posnetek posveta bo kmalu dosegljiv na www.videolec- tures.net.

Program ukrepov za zmanjšanje ogroženosti medonosne čebele in divjih oprasovalcev

Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano je maja 2018 objavilo *Program ukrepov za zmanjšanje ogroženosti medonosne čebele in divjih oprasovalcev* (Program). Medonosna čebela in drugi oprasovalci predstavljajo neprecenljivo vrednost tako z gospodarskega, socialnega kot okoljskega vidika. V globalnem merilu pomembno prispevajo k prehranski varnosti, saj je za tretjino pridelane hrane na svetu potrebno oprasovanje žuželk. Republika Slovenija se zaveda pomena medonosne čebele in drugih oprasovalcev, zato je bila pobudnica razglasitve svetovnega dne čebel. Oprasovalci so zaradi sprememb v okolju vedno bolj ogroženi, zato moramo ukrepati in tako ustaviti njihovo izginjanje.

Oprasovalci so izpostavljeni vplivom človeške civilizacije, tehnološkega napredka, izkoriščanja naravnih virov, globalizaciji in podnebnim spremembam. Najpogostejši vzroki za propad čebeljih družin in zmanjševanje vrstne pestrosti oprasovalcev so intenzifikacija kmetijstva, uporaba pesticidov, bolezni, pomanjkanje hrane in zmanjševanje njene pestrosti. Zaradi vse večjih težav čebelarjev predvsem v zadnjem obdobju je čebelarjenje postalo zahtevna dejavnost. Vsako leto smo v EU pričča izgubam čebeljih družin, ki lahko po posameznih državah dosežajo celo do 40 %. Medonosna čebela ne more več preživeti v zadostni populaciji, ki še zagotavlja uspešno oprasovanje kulturnih rastlin in s tem zadostno proizvodnjo hrane, ne da bi zanjo skrbeli čebelarji.

Pomen divjih oprasovalcev prepoznavamo šele v zadnjem času, ko ugotavljamo, da je za zanesljivo oprasovanje ključnega pomena ohranjanje pestrosti oprasovalcev. Med divjimi oprasovalci so najpomembnejše divje čebele, torej čmrlji in čebele samotarke, oprasujejo pa tudi nekatere druge žuželke, kot so muhe trepetavke, metulji in nekateri hrošči. Medtem ko je stanje populacij medonosne čebele dokumentirano, pa je podatkov o divjih čebelah precej manj. Za več kot polovico vrst v Evropi je premalo podatkov, da bi ogroženost sploh ocenili. Pri čmrljih, ki so

najbolj raziskani, izumrtje grozi kar 16 od 68 vrst, populacije pa upadajo pri 31 vrstah. Glede na predvidene podnebne spremembe se pričakuje, da bo v Evropi do leta 2100 lahko skoraj polovica vrst čmrljev izgubila 50 % do 80 % sedanjega območja razširjenosti. Dejavniki ogrožanja so v veliki meri podobni kot v primeru medonosne čebele, vendar so pomembne razlike. Ker divji oprasovalci živijo prosto v naravi, jih nihče ne hrani, zdravi ali ukrepa ob zastrupitvah. V nasprotju z medonosno čebelo, ki gnezdi v panjih, divjim oprasovalcem primanjkuje mest za gnezdenje.

Zaradi vsega naštetega za ohranitev pestrosti oprasovalcev zgolj ukrepi za varovanje medonosne čebele ne zadostujejo, zato predlagamo posebne ukrepe, namenjene divjim oprasovalcem.

Cilja Programa sta dva, in sicer: vzpostaviti in ohraniti številčno primerne populacije medonosnih čebel ter ohraniti številčnost in pestrost populacij divjih oprasovalcev.

Ukrepi za zmanjšanje ogroženosti čebel in drugih oprasovalcev se ločijo na splošne ter posebej usmerjene na čebele in druge oprasovalce. **Splošni ukrepi so:** zasaditev javnih površin z avtohtonimi medonosnimi rastlinami; varovanje, ustvarja-

nje in restavracija polnaravnih habitatov, kot so vrstno bogata travišča, cvetoči pasovi, mejice, omejki, cvetoča posamična drevesa in grmičevja; vzpostavitev/obnova visokodebelnih travniških sadovnjakov z zasaditvijo medonosnega sadnega drevja (jablana, hruška, češnja, sliva, pravi kostanj ...); ekstenzivno gospodarjenje na travinju (ohranjanje medečih rastlin v travni ruši); odprava zaraščenih površin, ki bi jih potem zasejali z mešanicami semen avtohtonih vrst trav in cvetnic itd. **Ukrepi za medonosno čebelo so:** povečanje proračuna za nacionalne čebelarje ob izgubah čebeljih družin v primeru višje sile, kot so zastrupitev, naravne nesreče, požar na ravni EU; vzpostavitev akcijskega načrta EU za boj proti izgubam

čebel; uvedba programov vzreje za povečanje odpornosti proti varozi; več sredstev za razvoj inovativnih zdravil in postopkov za zdravljenje čebeljih družin; prepoved vseh pesticidov z znanstveno dokazanimi negativnimi učinki na zdravje čebel; okrepitev sodelovanja na področju aplikativnih raziskav itd. **Ukrepi za divje oprasovalce so:** vzpostavitev monitoringa divjih čebel za pridobitev podatkov o stanju populacij, kot pogoj za ustrezno ukrepanje in preverjanje učinkovitosti ukrepov; raziskave divjih oprasovalcev; priprava nacionalnih strategij varovanja oprasovalcev.

Povzel MB

Vir: www.mkgp.gov.si/si/delovna_podrocja/cebele (21. 6. 2018).

Zakrinkana čebela (*Hylaeus nigritus*)

dr. Andrej Gogala

gogala6z@gmail.com

Zakrinkane čebele (rod *Hylaeus*) so drobne, velike od 4 do 9 mm. Le slabo so odlakane in peloda ne prenašajo na telesu, temveč v golši, skupaj z medičino. Nekoč so menili, da so to primitivne lastnosti, danes pa menimo, da so njihovi predniki dlake za prenašanje peloda izgubili. Vsaj na priprso pred zadkom namreč lahko najdemo naslednjo značilnost čebel: resaste dlake, ki so razcepljene zato, da zadržijo pelodna zrna. Samci zakrinkanih čebel si na travniku izberejo visoko cvetlico, ki jo uporabljajo za počivališče in razgledišče, in se stalno vračajo nanjo med poleti po svojem ozemlju, ko iščejo samice. Opazoval sem samca na fotografiji, ki je s svojim vonjem označeval bilke v bližini razgledišča, tako da je obnje prislonil trebušno stran med plezanjem po bilki z vrha navzdol. To je verjetno namenjeno predvsem drugim

Foto: Andrej Gogala

samcem njegove vrste kot opozorilo, da je ozemlje zasedeno. Značilnost samcev je tudi bela obrazna maska, ki predvidoma poudari njegovo velikost ob pomerjanju s tekmeči. Samice imajo le manjše bele ali rumene lise ob očeh.

Novice iz sveta

Francija

Francija je poleg Nemčije eden največjih potrošnikov medu v Evropi. Domača pridelava zaradi različnih vzrokov, kot so zastrupitev čebel, slabe paše, azijski sršeni, zmanjševanje števila poklicnih čebelarjev in podnebne spremembe, iz leta v leto pada, povečuje pa se uvoz. Leta 2017 so pridelali francoski čebelarji 8800 ton medu, kar predstavlja slabo četrtno domačih potreb. Leta 1995 so ga pridelali 32.000 ton. Razliko so morali seveda pokriti z uvozom. Pri tem pa še vedno ni zadovoljivo rešeno vprašanje, kako zagotoviti potrošniku, da bo našel na nalepkah natančne podatke o deželi izvora medu. Dosedanja

zakonodaja določa, da mora biti na njej označeno, ali prihaja med iz dežel EU ali izven EU, kar predstavlja dokaj ohlapno informacijo. Zato so francoski čebelarji z odobravanjem pozdravili amandma št. CE2045, ki ga je 13. aprila 2018 sprejela francoska skupščina in ki pravi, da mora biti na vsaki nalepki označeno, v kateri državi je bil pridelan, ne glede na to, ali gre za EU ali za državo (države) izven EU območja. Zakon bo začel veljati s 1. septembrom 2019. Čebelarji in trgovci imajo torej dovolj časa, da pripravijo nalepke z zahtevanimi podatki.

Prevedel in priredil Franc Šivic.

Vir:

Une étiquette précise pour connaître les origines du miel, internet.

Čebelarjeva opravila v januarju

dr. Peter Kozmus – Pilštanj

V letu 2019 vam želim srečo, zdravje ter obilo lepih trenutkov v krogu vaših najdražjih in ob vaših čebelah. Privoščim vam dobro čebelarstvo sezono, v kateri bi imeli zdrave čebelje družine, s katerimi bi pridelali obilo čebeljih pridelkov in bi jih na koncu tudi dobro prodali :).

Naj se vam najprej predstavim

Zaposlen sem na ČZS, kjer opravljam naloge strokovnega vodje Rejskega programa za kranjsko čebelo. S čebelami sem se srečal pred 30 leti v osnovni šoli pri čebelarstvu krožku. Ob koncu osnovne šole sva z očetom postavila čebelnjak, panje in prve čebelje družine pa sem kupil od mentorja. Tako se je začela moja čebelarstva pot, ki traja več kot 25 let. Čebele so me ves čas navduševale s svojim delom, zato sem tudi na dodiplomskem študiju na Biotehniški fakulteti v Ljubljani vpisal predmet čebelarstvo, ki ga je poučeval pokojni dr. Janez Poklukar. Prav on me je navdušil nad raziskovalnim delom v čebelarstvu, bil pa mi je tudi mentor pri diplomskem delu, ki sem ga uspešno zaključil leta 2002 in zanj prejel Prešernovo nagrado.

Istega leta so se začele najintenzivnejše priprave na čebelarški kongres Apimondia 2003. Sprostito se je mesto generalnega sekretarja, zato sem z veseljem začel z opravljanjem te funkcije in pridobil širši vpogled v svetovno čebelarstvo. Ob tem sem sklenil tudi veliko poznanstev, predvsem s številnimi raziskovalci in večjimi čebelarstvi. Verjamem, da je ta izkušnja v določeni meri tlakovala pot, da sem bil v letu 2017 na 45. kongresu Apimondia v Turčiji izvoljen za podpredsednika te organizacije.

Moje čebele v domačem Pilštanju med prezimovanjem

Moje čebelarstvo

Čebelarim s 60 gospodarnimi čebeljimi družinami na Kozjanskem, natančneje na Pilštanju v občini Kozje. Poleg tega imam še približno 30 rezervnih družin, s katerimi nadomeščam izgubljene ali šibke družine. Večinoma uporabljam 11 + 3 AŽ-panje. Čebele imam nameščene na štirih lokacijah. V času čebelarstva sezone jih prevažam na druge lokacije v okviru našega čebelarstva društva (ČD Podčetrtek). Na ta način poleg cvetličnega in gozdnega medu pridelam (glede na čebelarstvo sezono) tudi akacijev, lipov, smrekov ter kostanjev med. Med tržim pod blagovno znamko SMGO, ki potrošnikom zagotavlja med odlične kakovosti.

V zadnjem obdobju se ukvarjam tudi s čebelarstvom turizmom, v okviru katerega me obiskujejo različne skupine obiskovalcev, ki jim predstavim čebelarstvo, čebelje pridelke in pomen čebel za naravo in človeka. Obiskovalci degustirajo tudi različne vrste medu in ugotavljajo, kateri jim je najljubši. Sam sem obiskov vesel predvsem zato, ker si na ta način širim mrežo svojih strank, z izmenjavo mnenj pa tudi bogatim svoje znanje.

Opravila v januarju

Januar in drugi zimski meseci so idealen čas za zbiranje novih znanj s področja čebelarstva. Poleg obsežne literature, ki je dosegljiva v knjižnicah in specializiranih čebelarstvih trgovinah, so nam čebelarjem v tem obdobju na voljo tudi številna predavanja, kjer lahko pridobimo nova znanja ali osvežimo obstoječe. **Trdim, da je nujno, da ima vsak čebelar (ne glede na število čebeljih družin) dobro znanje s področja biologije čebel in varoj ter znanja o drugih čebeljih boleznih** (poapnela zalega, huda gniloba ...). Uspešno čebelarjenje brez teh znanj ni mogoče!

Poleg tega je to obdobje, ko moramo narediti inventuro čebelarjenja v preteklem letu in si postaviti načrt za novo čebelarstvo leto. Med drugim moramo določiti morebitne investicije, razširitev čebelarstva in selekcijski načrt čebelarstva.

Selekcijski načrt čebelarstva

Osnovni pogoj za uspešno čebelarjenje so zdrave in kakovostne čebelje družine. To je v največji meri odvisno od:

- genske vrednosti čebeljih matic, ki je v 50 % odvisna od skupne genske vrednosti trotov, s katerimi se je oprasila;
- reproduktivne sposobnosti matic, ki z leti pada.

Med tržim pod blagovno znamko SMGO.

Zato je nujno, da vseskozi stremimo k čim boljšim in v povprečju mlajšim maticam. V ta namen lahko sami izvajamo selekcijo in vzrejamo matice ali jih obnavljamo na način, da jih nabavljamo pri odobrenih vzrejevalcih, ki izvajajo selekcijo ob podpori strokovnih institucij.

Če matice vzrejamo sami, moramo v januarju pregledati zapiske posameznih čebeljih družin in sistematično ugotoviti, katere so tiste, ki izstopajo in nam bodo letos služile kot vzrejne (matičarji) in bomo iz njih vzrejali nove matice. Pri tem moramo upoštevati več lastnosti: **mirnost, donosnost medu, čistilni nagon in obarvanost obročk**ov na zadkih čebel delavk. O tem, kako posamezne lastnosti spremljati in si jih zapisovati, bom več napisal v naslednjih mesecih, vsekakor pa je to delo, ki zahteva sistematičnost, natančnost, rezultati pa so vidni v daljšem časovnem obdobju. Sam si ve-

čino matic vzredim sam in pri tem dajem največji poudarek na mirnost. Kadar me čas prehiti in ne vzredim dovolj matic za lastno obnovo, jih nabavim pri odobrenih vzrejevalcih.

Delo pri čebelah

Pri čebelah imamo ta mesec manj dela, kljub temu pa moramo čebelnjake ali stojišča redno obiskovati, zlasti če zapade večja količina snega, da očistimo morebitna zasnežena žrela in čebelam omogočamo nemoten pretok zraka. Čebelam moramo v januarju zagotavljati predvsem mir, ki ga potrebujejo za nemoteno prezimovanje. Pri tem moramo biti pozorni predvsem na glodavce, pa tudi ptice, ki jim mir lahko kratijo. Glodavcem nastavljamo pasti, predvsem pa smo pozorni, da v čebelnjaku nimamo stvari, s katerimi bi se lahko hranili.

V tem mesecu nujno opravimo zimsko zatiranje varoj, če tega opravila nismo opravili že v mesecu decembru. Nujno je, da v čebelji družini še ni mlade zalege, v katero bi se lahko preselile varoje. Izbira pravega časa je ključna za uspešno zatiranje, pri čemer je pomembna tudi zunanja temperatura. Zatiranje opravim, ko je zunanja temperatura približno 5 °C. Pri tem uporabljам zdravila na osnovi oksalne kisline (api bioxal) in metodo kapanja. Notranja vratca AŽpanjev odprem s spodnje strani, na način, da na zgornji strani nastane 3 cm visoka reža. Z baterijsko svetilko preverim, kje je čebelja gruča, in z namensko iglo in dozirno pumpico na čebele v vsaki ulici nanese nastavljen količino raztopine. Za vsak panj potrebujem približno pol minute, pri tem pa ugotovim tudi, na koliko ulicah je posamezna družina. **Učinkovito zimsko zatiranje varoj je osnova za uspešno čebelarsko sezono.**

Strokovna apiterapevtska ekskurzija v Romunijo in Srbijo

Konec septembra smo se udeleženci tečaja apiterapije in tečajniki preteklih generacij pod vodstvom in v organizaciji ČZD Maribor, Sekcije apiterapevtov Slovenije, Sekcije za apiterapevte dr. Filipa Terča ter turistične agencije Aritours s strokovnim vodenjem Tanje Arih odpravili na strokovno ekskurzijo v Romunijo in Srbijo, kjer so nam na podlagi svojih večletnih izkušenj predavali priznani apiterapevti in doktorji. Takšne strokovne ekskurzije sekciji in ČZDM organizirajo vsako leto ob zaključku predavanj in delavnic za tečaja apiterapije.

Prvi dan potovanja smo si v Romuniji v mestu Cluj-Napoca ogledali trgovino Casa BIO priznane **apiterapevtke in nutricionistke Valine Varadi**. Kot že samo ime pove, najdemo v trgovini le bio izdelke, večina teh so izdelki iz čebeljih pridelkov ali izdelki za uporabo čebeljih pridelkov, kot so popolerji in inhalatorji.

Na predavanju nam je Alina razložila, zakaj in kako zelo je pomembno čiščenje telesa kot priprava na zdravljenje in kako zelo pomembno je, da čebelje pridelke uživamo vsak dan, saj

se tudi naše telo in celice obnavljajo vsakodnevno. Iznašla je mešanico, ki med drugim vsebuje ličinke matic, in ugotovila, da je izredno učinkovita pri zdravljenju težko ozdravljivih bo-

lezni in predvsem pri boleznih, pri katerih je konvencionalno zdravstvo že odpovedalo (srčne težave, težave v kardiovaskularnem sistemu, paralize okončin). Poudarila je, da ji pri vseh apiterapevtskih metodah pomagata zdravnica, s katero sodeluje že vrsto let, predvsem ko gre za analize in zbir rezultatov, ter lokalni ekološki čebelar, ki ji pomaga pri pridobivanju čebeljih pridelkov. Pojasnila nam je, od kje izvira diabetes in da je ob ustrezni prehrani ozdravljiv, kako je prišlo do ozdravljenja zastrupitev s pesticidi in tumorjev na požiralniku, kako pravilno apliciramo čebelje pike in izvajamo terapije.

Naslednji dan smo se v mestu Ploiesti sestali na predavanju **dr. Cristine Aosan**, ki nam je predstavila rezultate uspešne terapije multiple skleroze s čebeljimi pridelki. Pojasnila nam je, da po njenih opažanjih ne gre za avtoimunsko bolezen, kot je uveljavljena razlaga, temveč za vnetje v možganih kot posledico uživanja antibiotikov, neustrezne prehrane, stresa in predvsem napačnega diagnosticiranja simptomov. Pravi, da je ozdravljiva z ustrezno prehrano, ki vključuje čebelje pridelke in terapijo s čebeljimi piki, in predvsem pozitivnim pristopom do same terapije. Opravila je tudi raziskavo uspešnosti obravnave na podlagi čustvenega stanja pacientov in ugotovila, da so si pacienti, ki so imeli pozitiven pristop, opomogli hitreje in učinkoviteje. Obravnavala je 83 pacientov vseh starosti, rezultati uspešnosti terapije so bili 80-%. Za primerjavo, konvencionalna medicina ozdravi (odpravi) zgolj 20–30 % simptomov boleznin in ne boleznin same.

Ko smo se že ravno navadili na nekajurne vožnje, smo se tretji dan ustavili v bližnjem kraju Moreni, kjer smo si ogle-

dali apiterapevtski center, ki deluje po načelih sonaravnega čebelarjenja in integrativne medicine. Vodja centra, **dr. Stefan Stangaciu**, predsednik romunske in nemške zveze apiterapevtov, predavatelj in zdravnik nam je predstavil delovanje centra in zanimivosti iz njegove dolgoletne prakse. Veliko novega smo izvedeli o propolisu, kako ga najlažje in najhitreje raztopiti in pripraviti za nadaljnjo uporabo, kje imamo in kako uporabljamo akupunkturne točke ter kako pridemo do medu, da v njem ostane kar največ arome.

Vsi trije predavatelji so nam posredovali enotno sporočilo, da so za zdravje pomembni zdrava uravnotežena prehrana, brez mlečnih izdelkov, vsakodnevno uživanje vseh čebeljih pridelkov in predvsem pozitiven pristop do zdravljenja in vsega, kar v življenju počnemo. Vsem predavateljem pa sta predsednik Sekcije za apiterapijo dr. Filipa Terča Karl Vogrinčič in predsednik Sekcije apiterapevtov Slovenije Vlado Pušnik podarila plaketo dr. Filipa Terča in priznanje za delo in posebne dosežke v apiterapiji.

Zadnji dan pa so se nam v Novem Sadu v Srbiji predstavili še **mr. sc. Žarko Sepanović** s knjigo *Darovi medonosne pčele (apiterapijski pristup)*, **prim. dr. Zoran Nikolić** s knjigo *Fito-terapija holistička medicina* in **prim. dr. Vidoje Kulić** s knjigo *Pčele nas hrane i leče*, ki nam je tudi predaval o koristnosti čebeljega aerosola in propolisa skozi dihala na celotno telo. Nad ekskurzijo, zbranimi informacijami in novimi prijateljstvi smo bili izredno navdušeni, zato si želimo, da se je bomo lahko udeležili tudi v letu 2019.

Tanja Ferlič

2. mednarodni urbanočebelarski simpozij

V soboto, 17. novembra 2018, je v Kongresni dvorani Kristalne palače v BTC Cityju Ljubljana potekal že 2. mednarodni urbanočebelarski simpozij. Na celodnevem srečanju so domači in tuji predavatelji razpravljali o pomenu, trendih in izzivih urbanega čebelarstva doma in izven naših meja.

Po uspehu prvega simpozija je Medtem, zavod za kulturo in naturo ob podpori Mestne občine Ljubljana in družbe BTC ponovno organiziral mednarodni urbanočebelarski simpozij. Strokovnjaki, čebelarji in ljubitelji čebelarstva so v sklopu 13 predavanj izvedeli več o novostih urbanega čebelarjenja v Ljubljani, njegovi zgodovini ter kako se čebelarji v Berlinu in po svetu. **Gorazd Trušnovec**, urbani čebelar in soustanovitelj zavoda Medtem, je na simpoziju izpostavil: »Urbano čebelarjenje postaja vedno bolj priljubljeno v slovenski prestolnici kot tudi po svetovnih metropolah. Ob tem pa zaradi vse večje zgoščenosti lokacij zahteva še več znanja in pozornosti za uspešno sobivanje ljudi in čebel. Treba se je namreč zavedati, da so za čebelarjenje v mestu priporočeni tudi nekateri specifični pristopi.« Dotaknili so se tudi izzivov urbanih čebelarjev, kot sta bolezen huda gniloba čebelje zalege in nevarnosti herbicida glifosata. Med drugim so govorili tudi o čebelarških tehnologijah ter o potrebnih

Gorazd Trušnovec, urbani čebelar in soustanovitelj zavoda Medtem

spremembah čebelarške zakonodaje. Na čebelarstvo pa so pogledali tudi nekoliko nekonvencionalno z vidika filozofije na ravni človeka, inteligence in planeta Zemlje. Strokovni del je zaokrožilo dogajanje v preddverju, kjer si je bilo mogoče ogledati predstavitev knjige Barbare Bajd *Kranjska sivka – Čebelica od kod in kam?* ter razstavo tehnološke inovacije koridorja za preprečevanje čebeljega ropa.

Po sporočilu BTC za javnost povzel MB.

Že 110 let prijateljemo s čebelami

V Čebelarški družini Podčetrtek, na čelu s predsednikom Janom Žanom Ilekem, smo v letu 2018 obeležili 110-letnico delovanja družine. Visokemu jubileju smo se 8. septembra 2018 poklonili s slavnostno akademijo na prireditvenem prostoru pod kozolcem v Bistrici ob Sotli v družbi naših županov, visokih gostov iz čebelarških organizacij, stanovskih prijateljev, podpornikov čebelarstva ter naših kulturnikov.

»Danes smo v naših krajih še vedno na istem mestu, vendar opaženi na svetovnem zemljevidu. Ne glede na vzpone in padce, uspehe in neuspehe ter razne preobrazbe našega društva v minulem stoletju lahko z gotovostjo trdimo, da je društvo odigralo ustrezno vlogo v svojem prostoru in času. Velik uspeh k naravnemu ravnovesju v Obsoletju in na Kozjanskem so vedno dajale čebele in njihovi prijatelji čebelarji. ... Vsekakor pa se naši otroci aktivno vključujejo v čebelarško dejavnost, to nam je zagotovilo, da se bodo naše čebelice ohranile in skrbele za nadaljnji obstoj biotske raznolikosti narave. Vse pogoje smo vključeni v gospodarsko, turistično in kulturno dogajanje v naših krajih. Vesel sem, da se zavest o čebelah pri naših ljudeh dviguje, to pa je tudi dobra popotnica za prihodnost. Skrb za našo kranjsko sivko pa je naša naloga za prihodnost,« je potem, ko se je v nagovoru sprehodil od skromnih vznikov družine, o katerih so poročali tudi tedanji najvidnejši slovenski časopisi, pa vse do podobe, ki jo ima družina danes, poudaril predsednik Ilek. Med drugim je omenil, da je zadnjih deset let delovanja družine zaznamovalo mnogo zgodovinskih dogodkov.

V Čebelarški družini Podčetrtek sodeluje 82 članov, povečini z območja občin Bistrica ob Sotli, Kozje in Podčetrtek, ki čebelarijo na 121 čebeljih stojiščih in s približno 2000 družinami. Začetki delovanja društva segajo v daljni 6. september leta 1908, ko je v Podčetrtku potekal čebelarški shod. Dober mesec kasneje je časopis *Slovenski gospodar* poročal o ustanovitvi čebelarške podružnice, ki da je zaživela v »našem od svetovnega prometa oddaljenem kraju«. Sprva je delovala kot čebelarška podružnica, po drugi svetovni vojni kot Čebelarška družina Podčetrtek, ki je bila sekcija Čebelarškega društva Celje, od leta 1976 pa delujemo kot samostojna družina. Približno v istem času kot Čebelarška družina Podčetrtek je začela delovati

tudi družina v Kozjem, nekaj časa je delovala družina Lesično. Kozjanski čebelarji so svoje društvo ukinili konec 90. let. Večina čebelarjev se je priključila družini v Podčetrtku.

Delovanje družine je vse do leta 1964 v zapisih pustilo le skopo sled, saj je bilo večino dokumentacije iz tistega obdobja uničene in izgubljene. Bogatejše življenje družine je iz arhivske dokumentacije mogoče zaslediti od leta 1965 naprej, ko je družina štela 36 članov, približno petindvajset let kasneje le 11, do današnje podobe, ko šteje največ članov v vsej svoji zgodovini, pa je število še nekajkrat zanihalo. Iz starejših društvenih zapisov je mogoče razbrati, da se je čebelarška družina na rednih občnih zborih velikokrat ukvarjala s kadrovskimi težavami, sicer pa je program obsegal skupno nabavo sladkorja za krmljenje čebel, občasno tudi skupno nabavo zdravil, organizirani so bili izleti in ekskurzije, nekaj čebelarjev je opravilo tečaje za preglednike čebel, zaradi pojavov bolezni pri čebelah so skrbeli za opravljanje strokovnih pregledov čebeljih družin, pripravljali so strokovna usposabljanja ...

Poslanstvo čebelarške družine se do danes ni bistveno spremenilo. Letno družina pripravi približno 20 dogodkov, namenjenih druženju in strokovnemu izobraževanju čebelarjev, spodbujanju pestrosti in kakovosti čebeljih proizvodov, predstavitvi čebelarstva širši javnosti ter vzgajanju mladih generacij, naša pristojnost pa je tudi izvajanje pašnega reda na območju vseh treh občin. Med vidnejšimi dogodki velja omeniti vsakoletno pripravo medenega zajtrka v vseh naših vrtcih in osnovnih šolah, vsako leto se vključujemo v akcijo dneva odprtih vrat slovenskih čebelnjakov, preko katerega zainteresiranim v svojih čebelnjakih predstavljamo dejavnost čebelarstva. Izvajamo akcije sajenja medovitih rastlin, tehniške dneve in čebelarške krožke za šolarje ter vrsto drugih dogodkov, preko katerih seznanjamo, kako pomembne so čebele za okolje. Med pomembnejšimi društvenimi mejniki zadnjih let delovanja velja omeniti podelitev naziva častni predsednik Jožetu Uršiču leta 2015, leto kasneje so podpisali listino o pobratenju s Čebelarško družino Slivnica pri Mariboru.

Čebelarška družina je zaradi visokega jubileja leto 2018 s številnimi dejavnostmi naredila še bolj čebelarško. Tako smo v mesecu maju izvedli skupno krvodajalsko akcijo, v Termah Olimia smo pripravili čebelarški večer, svoje dogodke smo popestrili z razstavo o zgodovini društva, pečat jubileju pa je dal tudi zbornik z orisom zgodovine čebelarške dejavnosti v naših krajih.

Naše delo so v nagovoru pohvalili župan občine Bistrica ob Sotli Franjo Debelak, predsednik ČZS Boštjan Noč, predsednik Turistične zveze Slovenije in župan občine Podčetrtek Peter Misja ter mnogi prijatelji iz pobratenega in sosednjih ČD. Čebele pa so zaznamovale tudi kulturni program, ki so ga sooblikovali učenci OŠ Bistrica ob Sotli, Mešani pevski zbor Bistrica ob Sotli, godba na pihala Orlica iz Bistrice ob Sotli, skupina Šani Šeni ter Mateja Bobek in Jože Bohorč. ČD Podčetrtek

Foto: arhiv ČD Podčetrtek

Fižolove kroglice z medeno pomako

Na videz igriv ter očem in vsem drugim brbončicam privlačen projekt z naslovom Kuhnapato na Slovenskem deluje že osmo leto, v zadnjih treh letih s sofinanciranjem MZ-ja v okviru Nacionalnega programa Dober tek, Slovenija. Ima pomembno vlogo pri spodbujanju mladostnikov k zdravemu in trajnostnemu življenju. Ponosni smo, da nam je s pomočjo osnovnošolcev ali slovenskih osnovnih šol uspelo predstaviti več kot 3000 pozabljenih jedi naših prednikov, od katerih je marsikatera povezana z medom, z njimi navdušiti gostince, starše in druge sorodnike, državne institucije ter vso drugo javnost doma ter delno tudi v tujini. Otroci so se namreč izkazali za izjemen »medij« motiviranja lastne generacije in starejših ter v nekaj primerih nastopajo kot mentorji mlajšim. Med najpomembnejše cilje uvrščamo medgeneracijsko in medvrstniško spodbudo za zdrav način prehranjevanja, predvsem za uporabo večje količine zelenjave, sadja in kaš namesto močnatih in mastnih sestavine. V zadnjih letih smo otroke postavili v šolske kuhinje in tako omogočili visoko stopnjo motivacije za naše cilje in popolnoma drugačno »klimo« na celotnih šolah, kar vodi v uspeh na vseh področjih.

Foto: arhiv Kuhnapato

SESTAVINE: Kroglice: 20 dag kuhanega fižola, 2 gomolja zelene, 1 koleraba, 5 dag ješprenja, sol, pest mletih suhih ocvirkov. **Pomaka:** 3 zrele hruške, 2–3 žlice akacijevga medu, 1 žlica naribanega hrena, sok pol limone, pol čajne žličke limonine lupinice.

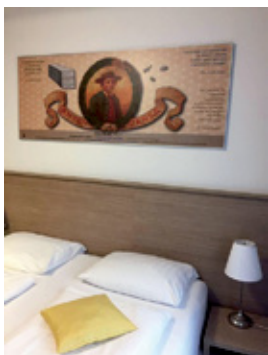
PRIPRAVA: Fižol odcedimo in ga spasiramo. Zeleno in kolerabo olupimo in narežemo na koščke. Te skuhamo v slanem kropu skupaj z ješprenjem. Ješprenj naj bo kuhan do zelo mehkega, da se tudi zelenjava dobro zmehča. Odcedimo in zmešamo s fižolovo kremo. Oblikujemo kroglice in jih na grobo povaljamo v ocvirkih. Hruške olupimo in pet minut kuhamo v zelo malo vode. Odcedimo in še toplo zmeljemo. Dodamo hren, limonin sok in lupinico ter premešamo. Ko se masa ohladi, vmešamo med in ponudimo ob kroglicah.

Svoj recept pošljite na e-naslov: natasa.strukelj@czs.si.

Avtorica recepta: OŠ Kolezija, skupina Grunvalffen

Na Dunaju odprli hotelsko sobo, posvečeno Antonu Janši

Foto: Ministrstvo RS za zunanje zadeve

V Korotanu (slovenski hotel in študentski dom) je bila oktobra 2018 predana v uporabo še ena spominska soba, posvečena slovenskemu slikarju in čebelarju Antonu Janši. Jan Ciglenečki, direktor slovenske turistične organizacije na Dunaju, je ob tej priložnosti poudaril pomembnost slovenskega trajnostnega turizma. Direktorica javnega zavoda Muzeji radovljiške občine Verena Štekar-Vidic je predsta-

vila čebelarški muzej v Radovljici, slovensko tradicijo čebelarstva ter življenje in delo Antona Janše. Anton Levstek, direktor hotela Korotan, je za cilj te slovenske ustanove postavil preureditev vseh hotelskih sob v spominske sobe Slovenk in Slovencev, ki povezujejo Dunaj in Slovenijo. Veleposlanica Škrilec, ki je spominsko sobo tudi odprla, je izpostavila povezovalno vlogo čebel in čebelarstva v slovenski zunanji politiki kot tudi pri povezovanju med Slovenijo in Avstrijo. Dogodek je pospremila tradicionalna gorenjska kulinarika iz občine Radovljica.

Po sporočilu za javnost Ministrstva RS za zunanje zadeve povzel MB.

Prepoved brezplačnih plastičnih nosilnih vrečk

V Sloveniji bodo s 1. januarjem 2019 na vseh prodajnih mestih blaga ali izdelkov prepovedane brezplačne plastične nosilne vrečke ne glede na debelino njihove stene. S sprejetjem uredbe bomo v slovenski pravni

red prenesli evropsko direktivo glede zmanjšanja potrošnje lahkih plastičnih nosilnih vrečk. V uredbi je v skladu z direktivo določen okoljski cilj, da se do konca leta 2019 zmanjša letna raven potrošnje lahkih plastičnih nosilnih vrečk pod 90 takih vrečk na osebo in pod 40 lahkih plastičnih nosilnih vrečk na osebo do konca leta 2025. Iz vseh ukrepov so v skladu z evropsko

direktivo izvzete zelo lahke plastične nosilne vrečke, ki so namenjene za primarno embalažo svežih živil, ki niso predpakirana (npr. sadje, zelenjava). Uredba velja tudi za pakiranje medu, tako da si čebelarji ne delajte prevelikih zalog vrečk.

Mag. Andreja Kandolf Borovšak, svetovalka JSSČ za zagotavljanje varne hrane

Dobili državne prvake v senzoričnih lastnostih medu 2018

Najboljši slovenski vzorci medu, ki so na mednarodnih in slovenskih ocenjevanjih medu dosegli naziv prvak vrste, so se uvrstili na državno senzorično ocenjevanje medu. V petek, 7. decembra, je v kulturnem domu v Lukovici potekala slavnostna podelitev priznanj in pokalov tistim čebelarjem, ki so pridelali vrstno najbolj tipične medove. Priznanja in pokale sta podelila doc. dr. Mojca Korošec z Biotehniške fakultete in g. Boštjan Noč, predsednik ČZS. V letu 2018 je bilo ocenjevanje izvedeno v štirih kategorijah, in sicer v kategoriji akacijev, cvetlični, lipov in gozdni med.

Državni prvak v kategoriji **akacijev med** je postal **Peter Kolar s Ptujске Gore**. 2. mesto je osvojil akacijev med **Milana Lisjaka iz Branika**, tretje mesto pa akacijev med **Cvetka Komica iz Dobrove v Brdih**.

Državni prvak v kategoriji **cvetlični med** je **Zdravko Istenič iz Bovca**. 2. mesto je pripadlo cvetličnemu medu **Štefana Friša s Spodnje Velke**, 3. mesto je osvojil cvetlični med **Vladimirja**

Zahvala za donacijo vzorcev medu v izobraževalne namene

V okviru usposabljanj, ki jih organiziramo na ČZS, izvajamo tudi usposabljanje o osnovah senzorične in prepoznavanju različnih vrst medu. Za praktično izvedbo delavnice so nujno potrebni vzorci medu. Zato se na tem mestu iskreno zahvaljujemo vsem organizatorjem slovenskih in mednarodnih tekmovanj, ki ste v preteklih letih darovali vzorce medu s svojih tekmovanj za učne namene. Brez vas ne bi mogli na tako konkreten način širiti znanja in usposobiti čebelarjev ter ozavestiti potrošnikov. Za vsako kapljico medu iskrena hvala! MB

Trohe iz Izole. Zahvalo za uvrstitev na državno ocenjevanje pa je prejel med **Milka Jurinčiča iz Marezig**.

Državni prvak v kategoriji **lipov med** je postal lipov med **Čebelarstva Klemenčič iz Škofje Loke**. 2. mesto je zasedel lipov med **Dušana Arčona iz Vipave**, 3. mesto pa je lipov med **Borisa Marca iz Nove Gorice**. Zahvalo za uvrstitev na državno ocenjevanje medu je prejel lipov med **Zvonka Žamuta iz Lenarta**.

Državni prvak v kategoriji **gozdni med** je postal gozdni med **Čebelarstva Boštjan in Anton Noč iz Žirovnice**. 2. mesto je osvojil gozdni med **Trajčeta Nikoloskega iz Ljubljane**, 3. mesto pa je pripadlo gozdnemu medu **Mirana Blažka iz Ajdovščine**.

Najboljši vzorci so bili podvrženi analizam kakovosti, ki dokazujejo, da gre za kakovosten med, ne samo z vidika senzoričnih lastnosti. Čebelarje smo pozvali, da se vključijo v sheme višje kakovosti in na takšen način svojemu kakovostnemu medu dodajo še dodano vrednost.

V sklopu prireditve so se podelile tudi licence novim preskuševalcem medu, ki so uspešno zaključili šolanje na Biotehniški fakulteti. Novi preskuševalci, ki so pridobili licenco za opravljanje nalog, so: Andrej Bergoč, Silvo Božičko, Jožef Jenko, Uroš Kovač, Vesna Lokar, Mitja Smrdel, Egon Surina, Maja Ivana Smodiš Škerl, Darja Šolar, Janez Vertič in Branko Valenčak. Podelitvi, ki jo je popestril Festival čebelarске pesmi, je sledila medena pogostitev v Gostišču Furman. Vsem dobitnikom priznanj iskrene čestitke!

Nataša Lilek, svetovalka JSSČ

Zmagovalci v kategoriji cvetlični med

Zmagovalci v kategoriji akacijev med

Zmagovalci v kategoriji gozdni med

Zmagovalci v kategoriji lipov med

EVROPSKA UNIJA PODPIRA KAMPANJE, KI SPODBUJAJO VISOKOKAKOVOSTNE KMETIJSKE PROIZVODE

3. Festival čebelarke pesmi Lukovica 2018

Na decembrskem že 3. Festivalu čebelarke pesmi v Lukovici se nam je predstavilo s svojimi pesmimi šest zborov, ki so v svoj repertoar med drugim uvrstili tudi vsaj eno pesem s čebelarstvo tematiko. Nastopajoči zbori so bili: Dramsko pevski skupina Zarja, z zborovodkinjo Marijo Terčelj; Oktet Zven, z zborovodjem Vinkom Jagrom; Mešani pevski zbor Polšnik, z zborovodjem Žiga Torijem; KUD »Simon Jenko« – Trbojske ljudske pevke, z zborovodkinjo Nevenko Vidmar; MOP Radomlje, z zborovodjem Primožem Leskovcem;

Komorni moški zbor ČZS z zborovodjem Alešem Sedušakom. Strokovno mnenje o izvajanju pesmi in o posameznih zborih je podal prof. Tomaž Habe. Skozi zgodovino in delo posameznih zborov in o tem, kaj bodo zapeli, nas je s spremno besedo vodila ga. Nataša Lilek. 3. Festival čebelarke pesmi smo obogatili s slavnostno podelitvijo priznanj in pokalov tistim čebelarjem, ki so pridelali vrstno najbolj tipične medove. Besede zahvale in pohvale vsem zborov sta v imenu organi-

Foto: Arhiv ČZS

zatorjev Občine Lukovica in ČZS izrekla bivši župan občine Lukovica g. Matej Kotnik in predsednik ČZS g. Boštjan Noč in ob tem že povabila na 4. Festival čebelarke pesmi Lukovica 2019.
Barbara Dimc, tajnica ČZS

Čebelam najprijaznejša občina v letu 2018 je Črna na Koroškem

V petek, 7. decembra, je na ČZS potekal Dan čebelarkega turizma. V sklopu prireditve smo podelili tudi priznanja tistim občinam, katerih čebelarstva so jih predlagala za čebelam najprijaznejše. Na natečaj so čebelarstva prijavila 12 slovenskih občin. To so: Ivančna Gorica,

Mežica, Sevnica, Dobrna, Nazarje, Ravne na Koroškem, Markovci, Žirovnica, Mestna občina Ljubljana, Črna na Koroškem, Beltinci in Hrastnik. Strokovna komisija je največ točk dodelila Občini Črna na Koroškem, ki je postala čebelam najprijaznejša občina v letu 2018. Drugo mesto je zasedla Mestna občina Ljubljana, tretje mesto pa je pripadlo Občini Ivančna Gorica. Partnerica v projektu – Semenarna Ljubljana – je poskrbela, da bodo vsi čebelarji iz navedenih prvih treh ob-

Foto: Arhiv ČZS

čin prejeli po tri vrečice različnih medovitih semen. Vloge čebelarke društev in obrazložitve si lahko pogledate na naši spletni strani. Vsem iskrene čestitke.

Nataša Lilek, svetovalka JSSČ

Čebelji pustni karneval 2019 v Litiji

Na podlagi prejetega interesa za soorganizacijo Čebeljega pustnega karnevala smo na ČZS izbrali lokacije za soorganizacijo v naslednjih letih, in sicer v letu 2019 občino Litija, v letu 2020 občino Bled in v letu 2021 občino Kidričevo. Prvi čebelji pustni karneval v letu 2019 bo tako gostila **občina Litija. Litijski karneval je eden najstarejših v Sloveniji.** Zadnja leta ga obiše več kot 10.000 obiskovalcev. Znan je po kreativnosti karnevalskih skupin, ki bodo v letu 2019 upodobile tudi temo kranjske sivke. Spomnimo: Litija je tudi mesto prve velike uspešne ekološke pravde v Sloveniji: zaradi pomora čebel so leta 1922 zaprli tamkajšnjo talilnico kovin.

Čebelji pustni karneval za čebelarje pomeni novo priložnost za promocijo in prepoznavnost pomena čebel, ozaveščenost o pomenu naše kranjske sivke in njenih slastnih pridelkov. Čebelarstva lahko s svojimi dejavnostmi pripomoremo k še večji odmevnosti in promociji karnevala in s tem čebelarstva. S strani ČZS smo na šole in vrtce že poslali pobudo, da izdelajo skupinske pustne maske, in jih povabili na čebelji pustni karneval v Litijo. K sodelovanju vabimo tudi skupine čebelarjev, čebelarke društev, ki lahko organizirate skupine na svojem območju, ki bi bile pripravljene sodelovati na prvem čebeljem pustnem karnevalu. Vabimo vas, da se povežete z vrtci, šolami, drugimi društvi, skupinami ipd. in jih povabite, da se vam pridružijo.

Foto: MB

Interes za sodelovanje s skupinsko masko na temo čebel, prosim, sporočite na e-naslov: tanja.magdic@czs.si in prejeli boste nadaljnja navodila glede prijave.

Sodelovanje na pustni povorki pomeni priložnost za druženje in popestritev večerov z izdelavo skupinskih mask izven čebelarke sezone ter odlično promocijo našega čebelarstva. Izkoristimo jo in se v čim večjem številu udeležimo povorke!

Tanja Magdič, svetovalka JSSČ

Čebelarški priročnik za invalide

Aprila 2018 smo naredili prvi uspešni korak na področju vključevanja invalidov v čebelarstvo, saj smo postavili prvi učni čebelnjak, prilagojen za delo invalidov na invalidskih vozičkih. Čebelnjak stoji v Murski Soboti, v neposredni bližini Društva paraplegikov Prekmurja in Prlekije. Ob koncu leta 2018 pa končujemo drugi korak svojega sodelovanja, saj izdajamo *Čebelarški priročnik za invalide*.

Zato vas vabimo na predstavitev priročnika z novinarsko konferenco. Potekala bo 8. januarja 2019 ob 10. uri na Čebelarški zvezi Slovenije.

Na novinarski konferenci bodo

sodelovali predsednik ČZS Boštjan Noč, predsednik Zveze paraplegikov Slovenije Dane Kastelic, ministrica za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti mag. Ksenija Klampfer, ministrica za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano dr. Aleksandra Pivec, pobudnik ideje o vključevanju invalidov v čebelarstvo Andrej Sever in glavni urednik priročnika Aleš Bozovičar. V čebelarškem priročniku za invalide predstavljamo, na kakšen način lahko invalidi na invalidskem vozičku pristopijo k čebelam in čebelarijo. Predstavljamo dobre prakse čebelarjev invalidov in že prilagojeno opremo za čebelarjenje. Opisujemo prilagojen čebelnjak in kaj moramo upoštevati ob njegovi postavitvi. Na kratko predsta-

vljamo čebeljo družino in čebelarjeva mesečna opravila ter prvo pomoč ob piku čebele. Vljudno vabljeni!

Aleš Bozovičar, vodja ONS

Dan odprtih vrat slovenskih čebelarjev

V petek, 26. aprila 2019, bo po vsej Sloveniji potekal »Dan odprtih vrat slovenskih čebelarjev«. Želimo si, da bi na ta dan večina čebelarških društev odprla svoja vrata obiskovalcem iz ožje in širše okolice. Vključevanje ČD-jev v to vseslovensko akcijo je prostovoljno, odvisno pa je predvsem od kadrovskih zmožnosti posameznega društva. ČZS, JSSČ, bo k sodelovanju povabila slovenske občine, da bodo prek svojih **lokalnih glasil** poskrbele za promocijo dogodka v domačem ČD-ju, o dogodku bo obvestila raz-

lična društva, vrtce in osnovne šole, društvom bo dala napotke, kako naj se predstavijo obiskovalcem.

Namen dneva odprtih vrat je seznaniti javnost s skrbjo za kakovostne in varne čebelje pridelke ter s čebelarškimi opravili, pestrostjo čebeljih pridelkov, možnostjo vključevanja čebelarjev v turistično ponudbo kraja in ne nazadnje **doseči še večje zaupanje slovenskih porabnikov v čebelarje in čebelje pridelke**. V ta namen vaše čebelarško društvo prosimo, da odpre vrata obiskovalcem s prikazom čebelarških pripomočkov, čebeljega prebivališča, **različnih del pri čebelah (točenje medu)**, predstavitev in **degustacijo medu** in drugih medenih pridelkov ter predsta-

vitvijo pomena čebel za vaše lokalno okolje. Vsa zainteresirana društva prosimo, da se k sodelovanju, z izpolnjeno prijavnico, ki so jo po pošti prejeli predsedniki ČD-jev, prijavijo najkasneje do **28. februarja 2019** zaradi lažje nadaljnje koordinacije, promocije dogodka in **dostave propagandnega materiala**. Prijavnico pošljite na e-naslov: vlado.augustin@czs.si (prijavnica je tudi v elektronski obliki na spletnem naslovu www.czs.si pod rubriko OBRAZCI). O nadaljnjem poteku akcije bomo obveščali samo tista društva, ki bodo do navedenega datuma oddala svojo prijavo. Več informacij na: 040/436 516.

Vlado Auguštin, svetovalec JSSČ

Čebelarški koledar 2019

ČZS je izdala čebelarški koledar za leto 2019. Člani ČZS boste koledar prejeli brezplačno pri predsedniku matičnega ČD-ja. Več dodatnih koledarjev lahko naročite na e-naslovu ines.zunic@czs.si ali na telefonskih številkah

01/729 61 00 in 041/337 854. Cena posameznega izvoda koledarja z DDV-jem je 2,50 EUR. Koledar vam lahko pošljemo tudi po pošti, vendar bo moral poštino plačati naročnik sam. Zaloga je omejena.

Tajništvo ČZS

Povezovanje čebelarstva in varstveno-delovnih centrov

Novi ministrici za delo, družino in socialne zadeve mag. Kseniji Klampfer smo decembra 2018 poslali pobudo

glede povezovanja čebelarstva in varstveno-delovnih centrov. Od leta 2012 do danes na tem področju že beležimo prve uspehe pri VDC Črnomelj in CUDV Draga. Z delom in nadaljnjim razvojem na tem področju želimo

nadaljevati tudi z ustrezno pomočjo pristojnega ministrstva, še posebej v smeri vzpodbujanja in podpore delovanju čebelarških krožkov za osebe z motnjami v telesnem in duševnem razvoju.

ČZS

Predstavitvena konferenca kodeksa Obisk v naravi

Foto: Jure Pučnik

V četrtek, 27. septembra 2018, se je na Gozdarskem inštitutu in Zavodu za gozdove Slovenije odvijala predstavitvena konferenca kodeksa obnašanja v

naravi v Sloveniji. Kodeks obnašanja v naravi z imenom **Obisk v naravi** temelji na že uveljavljenem, a ne zapisanem konsenzu slovenske družbe in je neke vrste dogovor med lastniki zemlje, vzgojnimi organizacijami, ki svoje dejavnosti izvajajo v naravi, drugo civilno družbo in pristojnimi institucijami.

Cilj kodeksa je bolje obvestiti obiskovalce narave ter turiste, kako se v Sloveniji obnašamo v naravi. Zveza tabornikov Slovenije je bila pooblaščenca, da kot pobudnica vodi priprave kodeksa obnašanja v naravi. Tako smo se v maju 2017 dogovorili, da se vzpostavi programski odbor, v katerem sodelujejo predstavniki

vključenih organizacij in ustanov, med njimi tudi Čebelarstva zveza Slovenije. Tako se je do septembra 2018 programski odbor povečal na skupaj 27 sodelujočih organizacij, ustanov in projektov.

S strani Čebelarstva zveze Slovenije se je konference udeležil podpredsednik g. Marko Alauf, ki je podpisal tudi listino kodeksa. G. Alaufu se zahvaljujemo, da se je udeležil dogodka, ki ga je pripravila Zveza tabornikov Slovenije. Kodeks Obisk v naravi je objavljen na spletni strani: www.taborniki.si/wp-content/uploads/2018/06/ZTS-zlozenka-Obisk-v-naravi-SLO-splet.pdf.

Tomaz Samec, svetovalec JSSČ

Predlogi za odličja oz. plakete Antona Janše v letu 2019

Predlogi za dobitnike odličij Antona Janše I. stopnje: Čebelarstva društva in območne čebelarstva organizacije prosimo, da najpozneje do 10. februarja 2019 na naslov Čebelarstva zveze Slovenije pošljejo pisne predloge za dobitnike odličij Antona Janše I. stopnje ter plakete Antona Janše. Pri oblikovanju pre-

dlogov upoštevajte merila veljavnega Pravilnika o odlikovanjih, priznanjih in nagradah, ki je objavljen na spletni strani ČZS. Na tej spletni strani boste našli tudi obrazec za pripravo predloga.

Praznovanje obletnic delovanja čebelarstva društev: Vse čebelarstva organizacije, ki bodo v letu 2019 praznovala 50-, 70- ali 90-letnico svojega delovanja in bodo tako tudi prejemnice odličja Antona Janše, prosimo, da to do 10. februarja 2019 pisno sporočijo na naslov

Čebelarstva zveze Slovenije. Čebelarstva organizacije, ki bodo v letu 2019 praznovala 100- ali večletnico svojega delovanja in bodo tako prejemnice plakete Antona Janše, prosimo, da to prav tako do 10. februarja 2019 pisno sporočijo na naslov Čebelarstva zveze Slovenije. Dodatne informacije prejmete pri tajnici ČZS, barbara.dimc@czs.si, 041 370 409.

Komisija UO ČZS
za odlikovanja in nagrade

Delavnica o predelavi propolisa v dveh delih

Vabimo vas na delavnico o predelavi propolisa v Čebelarstvu centru Slovenije, ki bo pod vodstvom čebelarstva mojstra Vlada Pušnika potekala v dveh delih. V dvodelni delavnici boste prisluhnili predstavitvi ter praktičnemu prikazu predelave propolisa v različne izdelke ter sodelovali pri izdelavi. V prvem delu (12. januar) boste pridobili znanje, kako pridobiti prah propolisa, nastaviti vodno, oljno in alkoholno raztopino pro-

polisa, izdelati kapsule propolisa, polniti kapsule za propoler. V drugem delu (19. januar) boste dokončali vodno, oljno in alkoholno raztopino propolisa, pridobili mehki propolis ter izdelali milo in mazilo iz propolisa. Po vsakem delu bo čas za odgovore na vprašanja, pogovor o propolisu ter nasvete za uporabo propolisa pri posameznih zdravstvenih težavah. Vsak del delavnice bo trajal od 8.00 do 14.00 ure (ena šolska ura teorija, štiri šolske ure praksa, ena šolska ura vprašanja). Zaželeno je udeležba na obeh delih delavnice. Udeležba na prvem delu

je pogoj za udeležbo na drugem (razen v primeru že pridobljenega predznanja iz vsebin prvega dela). Možna je udeležba samo na prvem delu. Na delavnico lahko sprejmemo najmanj 30 in največ 40 udeležencev. Cena za celotno dvodelno delavnico znaša za člane ČZS 45,00 EUR, za nečlane pa 55,00 EUR (za posamezen del velja polovična cena). Prijave in plačilo, s katerim potrdite prijavo, sprejemamo najkasneje do pet dni pred delavnico na: info@czs.si, 01/729 61 00, 041/337 854 (ga. Žunič).

ČZS

Zahvala za sodelovanje pri izvedbi 13. medenega zajtrka

Za nami je še ena izvedba vseslovenskega medenega zajtrka in večletnega odličnega sodelovanja z vrtci, šolami in drugimi ustanovami. Tudi

tokrat smo čebelarji poskrbeli, da je bila glavna tema v veliki večini šol in vrtcev čebelarstvo. Prejeli smo številne pozitivne odzive s terena. Šole in vrtci so sodelovali s petjem *Čebelarja*, igranimi predstavami, imamo pa tudi že nekaj prijav za izdelavo skupinskih pustnih mask. Vabimo vas, da si po-

gledate objave na posebnem kanalu Youtube z imenom Čebelice Čebelarstva zveza Slovenije na www.youtube.com/channel/UCnKLDuOFXYZE2NBKum43ffg?spfreload=5. Še enkrat hvala vsem, ki ste sodelovali in pomagali soustvarjati našo odlično zgodbo.

Tanja Magdič, svetovalka JSSČ

Izvedba programa izobraževanja s področja zdravstvenega varstva čebel v programskem letu 2019

Nacionalni veterinarski inštitut Veterinarske fakultete bo v programskem letu 2019 na podlagi pogodbe z ministrstvom opravil 200 ur izobraževanja s področja zdravstvenega varstva čebel (Uredba 2017–2019, Usposabljanje in izobraževanje na področju čebelarjenja, 2. sklop: Izobraževanje na področju zdravstvenega varstva čebel, pogodba št. 2330-18-000217). Storitve je financirana iz projekta NRP 2330-17-0011, Podpore v čebelarstvu, ki ga financirata Evropska unija (50 %) in Republika Slovenija (50 %), p. p. 140032,140033.

Izobraževanje se bo izvajalo v vseh dvanajstih statističnih regijah Republike Slovenije in bo potekalo po le-

tnem načrtu od decembra 2018 do junija 2019. Teoretična izobraževanja se bodo odvijala v zimskem času, praktična izobraževanja v obliki delavnic pa od aprila do sredine junija. Posamezno izobraževanje bo trajalo najmanj dve uri (120 minut). Čebelarji bodo lahko izbirali med različnimi vsebinami: varoza, ugotavljanje varoj, zatiranje varoj v ekološkem čebelarstvu, zatiranje varoj v klasičnem čebelarstvu, varoza – pravna podlaga, sledljivost uporabe zdravil in farmakovigilanca. Za čebelarje začetnike bomo organizirali skupno 24 ur izobraževanja, ki bo izvedeno v dveh delih; v prvem delu bodo spoznali osnove zdravstvenega varstva čebel, medtem ko bo drugi del namenjen varozi in osnovam obvladovanja varoze.

Urniki izobraževanja bodo objavljeni na spletnih straneh Veterinarske fakultete, Čebelarke zveze Slovenije in Ministrstva RS za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano. O izobraževanju

bodo obveščeni tudi čebelarstva društva na lokaciji izvedbe izobraževanja, Uprava RS za varno hrano, veterinarstvo in varstvo rastlin in Agencija RS za kmetijske trge in razvoj podeželja.

Informativnih prijav na izobraževanje ne sprejemamo. Za izvedbo izobraževanja mora biti prisotnih najmanj deset oseb. Vsak udeleženec izobraževanja bo moral po zaključku izobraževanja izpolniti anketni vprašalnik. Dokazilo o udeležbi na izobraževanju v okviru tega ukrepa bo izdano le udeležencem, ki bodo podali zahtevo v pisni obliki. Potrdilo in spričevalo o izobraževanju bosta poslana udeležencu po pošti na naslov njegovega stalnega prebivališča. O podrobnostih bodo udeleženci seznanjeni na samem izobraževanju. Čebelariskim društvom svetujemo, da se glede možnosti organizacije izobraževanja na svojem območju čim prej dogovorijo z območnim veterinarjem VF NVI.

Nacionalni veterinarski inštitut

Predavanje Rodoljuba Živadinovića

Čebelarje vabimo na predavanje Rodoljuba Živadinovića, dr. med., predsednika čebelarjev Srbije (SPOS), z naslovom *Varoja in produktna odgovornost čebelarja*,* ki ga organizira ČZS, JSSČ.

Predavatelj bo predstavil pomen pravočasnega zatiranja varoj z registriranimi zdravili s poudarkom na

Urniki predavanj:

Čas	Kraj
11. 1. 2019 ob 16.00	Gostišče pri Vidrgarju, Vidra 4, Vače
12. 1. 2019 ob 9.00	Fakulteto za kmetijstvo in biosistemske vede Maribor, Pivola 10, Hoče
12. 1. 2019 ob 14.00	Galaksija Trebnje, Podjetniška ulica 13, Trebnje
13. 1. 2019 ob 10.00	Glasbena šola Postojna (stranski vhod), Ljubljanska cesta 10, Postojna

* Predavanje bo v srbskem jeziku, brez tolmačenja.

varnosti čebeljih pridelkov ter produktivni odgovornosti čebelarja. Govoril bo o pomenu poznavanja biologije varoj, lastnosti aktivnih sestavin zdravil ter

tudi o pomenu povratne informacije s terena glede učinkovitosti zdravil. Vljudno vabljeni!

ČZS, JSSČ

Najava tečajev za čebelarje začetnike 2019

Čebelarstva zveza Slovenije bo v letu 2019 organizirala osem tečajev za čebelarje začetnike. Tečaji bodo tako potekali v Murski Soboti, Hočah (Pivola), na Frankolovem, Koroškem, Brdu pri Lukovici, v Škofji Loki, Beli krajini in

Postojni. Tečaji so namenjeni predvsem prihodnjim čebelarjem in čebelarjem začetnikom, ki čebelarijo manj kot tri leta ter se še niso udeležili tečaja za začetnike, so po možnosti že včlanjeni v čebelarstva in imajo čebelarkega inštruktorja. Prijave se začno zbirati v torek, 8. januarja 2019, ob 19.00 z izpolnitvijo spletnega obrazca za posame-

zno lokacijo tečaja. Povezave na prijavnice obrazce bodo objavljene na spletni strani ČZS! Na posamezni tečaj lahko sprejmemo 50 udeležencev. Če bo prijav več, se ti uvrstijo na čakalni seznam za primer morebitne kasnejše sprostitev prostega mesta (v našem interesu je, da so tečaji zapolnjeni do konca).

ČZS

Urniki svetovalnih delavnic terenskih svetovalcev JSSČ v januarju

Datum	Čas	Tema	Izvajalec	Kraj	Stik
15. jan.	18.00	Dobra tehnološka praksa v čebelarstvu	Roman Marinko	Zadružni dom Zadvor, Cesta II. grupe odredov 43, Ljubljana Dobrunje	g. Svete 051/726 909

Opravičilo

Marjan Jug, Grant 1e, Grahovo ob Bači, se ČebelarSKI zvezi Slovenije, go-

spodu Boštjanu Noču in Antonu Tomcu, opravičujem za neutemeljene in neresnične trditve, ki so predmet pravnega postopka, opr. št. III P 187/2012

(in pridruženega spisa I P 214/2014) in kazenskega postopka po zasebni tožbi ČZS, Boštjana Noča in Antona Tomca zaradi razžalitve, opr. št. IK 5699/2015.

Urniki usposabljanj v januarju

Vsa usposabljanja so namenjena vsem slovenskim čebelarjem. **Člani**

ČZS morajo na usposabljanja obvezno prinesiti izkaznico ČZS! Iz objektivnih razlogov bo urnik lahko naknadno spremenjen in dopolnjen. Vse spremembe bodo objavljene na naši

spletni strani www.czs.si. **Na usposabljanja o Apitehničnih ukrepih, Smernicah dobrih higienskih navad (osnovne in obnovitvene) s seboj obvezno prinesite veterinarski dnevnik.**

Datum	Čas	Tema	Izvajalec	Kraj	Stik
8. jan.	16.00	Smernice dobrih higienskih navad v čebelarstvu – OBNOVITEV	mag. Andreja Kandolf Borovšak	ČebelarSKI center Slovenije, Brdo pri Lukovici 8, Lukovica	ga. Kandolf 040/436 514
8. jan.	16.00	Zatiranje varoj pri čebelah v klasičnem čebelarstvu *	mag. Vida Lešnik	ČebelarSKI center Slovenska Bistrica, Zgornja Bistrica, Slovenska Bistrica	ga. Lešnik 041/ 645 792
9. jan.	16.00	Varoza čebel *	mag. Mira Jenko Rogelj	Lovski dom, Grajska cesta 59, Bled	ga. Jenko Rogelj 041/645 769
9. jan.	16.00	Smernice dobrih higienskih navad v čebelarstvu – OBNOVITEV	Tomaž Samec	Razvojni center narave, Bistriška cesta 68, Poljčane	g. Rojs 041/826 690
9. jan.	16.30	Smernice dobrih higienskih navad v čebelarstvu – OBNOVITEV	mag. Andreja Kandolf Borovšak	Sejna soba Občine Trzič	g. Perne 041/643 506
9. jan.	16.00	Možnost pridobivanja in črpanja nepovratnih sredstev	Tanja Magdič	Restavracija Gastro, Rajšpova ulica 12, Ptuj	g. Repič 031/484 527
9. jan.	17.00	Apitehnični ukrepi	Vlado Auguštin	Gasilski dom Stična, Stična 144	ga. Pevec 031/351 121
9. jan.	17.00	Oskrba čebeljih družin za uspešno prezimovanje **	Brane Borštnik	Krajevna skupnost Solkan, Trg Jožeta Srebrniča 7, Solkan	g. Hozjan 041/474 403
9. jan.	18.00	Sadjarstvo in čebelarstvo **	Janez Gačnik	Okrepčevalnica Šprajcar, Britof 338, Britof	g. Tiringner 041/971 121
10. jan.	17.00	Sadjarstvo in čebelarstvo **	Janez Gačnik	V prostorih občine Rogatec, Pot k ribniku 4, Rogatec	g. Pavlovič 040/814 270
11. jan.	16.00	Oskrba čebeljih družin za uspešno prezimovanje **	Franc Podrižnik	Bar Veseljak«, Šolska ulica 10a, Slovenj Gradec	g. Jelen 041/522 230
11. jan.	17.00	Delavnica o senzoričnih lastnostih medu	Nataša Lilek	ČRIC, Rožna dolina 50a, Lesce	g. Perčič 041/523 781
14. jan.	16.00	Priprava čebeljih pridelkov za prodajo in čebelarSKA zakonodaja s področja prodaje in trženja	Nataša Klemenčič Štrukelj	ČebelarSKI dom Lovrenc na Pohorju, ČebelarSKA ulica 2, Lovrenc na Pohorju	ga. Obrulj 070/867 344
15. jan.	16.00	Priprava čebeljih pridelkov za prodajo in čebelarSKA zakonodaja s področja prodaje in trženja	Tanja Magdič	KTC (Kulturno turističnem centru) na Sv. Ani	g. Kolarič 031/752 828
15. jan.	16.00	Zatiranje varoj pri čebelah v klasičnem čebelarstvu *	Mateja Ratiznojnik	Kulturno in upravno središče Sveti Jurij, Ulica B. Krefta 14, Sveti Jurij ob Ščavnici.	ga. Ratiznojnik 031/622 730
15. jan.	17.00	Smernice dobrih higienskih navad v čebelarstvu – OBNOVITEV	mag. Andreja Kandolf Borovšak	ČebelarSKI dom Ribnica	g. Škulj 041/368 115
16. jan.	16.00	Zatiranje varoj pri čebelah v klasičnem čebelarstvu *	mag. Vida Lešnik	OŠ Cirkulane, Cirkulane 57, Cirkulane	ga. Lešnik 041/ 645 792
16. jan.	17.00	Pridelava in predelava voska	Vlado Auguštin	Gostišče Šadl (pri cerkvi), Križevci pri Ljutomeru 10	g. Ostrc 041/208 239
19. jan.	16.00	Oskrba čebeljih družin za uspešno prezimovanje **	Brane Borštnik	Občinska zgradba Kobilje	g. Balazič 051/393 142
20. jan.	17.00	Smernice dobrih higienskih navad v čebelarstvu – OBNOVITEV	Nataša Lilek	Gasilski dom Stična, Stična 144	ga. Pevec 031/351 121
21. jan.	16.00	Priprava čebeljih pridelkov za prodajo in čebelarSKA zakonodaja s področja prodaje in trženja	Nataša Klemenčič Štrukelj	Dom krajanov, Pločanska ulica 8, Šmartno pri Ljubljani	g. Ivanjko 040/412 690
21. jan.	16.00	Zatiranje varoj pri čebelah v klasičnem čebelarstvu *	mag. Vida Lešnik	OŠ Jurovski Dol, Jurovski Dol 13, Jurovski Dol	ga. Lešnik 041/ 645 792
21. jan.	17.00	Apiterapija **	Franci Šivic	Čopova rojstna hiša, Žirovnica 14, Žirovnica	g. Pogačnik 041/618 775

Datum	Čas	Tema	Izvajalec	Kraj	Stik
22. jan.	17.00	Apitehnični ukrepi	Simon Golob	OŠ Livada, Ulica Dušana Kraigherja 2, Ljubljana	g. Süssinger 051/604 492
23. jan.	16.00	Smernice dobrih higienskih navad v čebelarstvu – OBNOVITEV	mag. Andreja Kandolf Borovšak	Narodni dom Logatec, Tržaška 44, Logatec	g. Nagode 041/429 465
23. jan.	16.00	Medena kulinarika – delavnica **	Marija Arh Ivanšek	kraj bo sporočen naknadno na spletni strani ČZS	g. Lesnjak 031/340 875 (obvezna prijava)
23. jan.	17.00	Smernice dobrih higienskih navad v čebelarstvu – OBNOVITEV	Nataša Lilek	Krajevna skupnost Solkan, Trg Jožeta Srebriča 7, Solkan	g. Šuligoj 041/583 596
23. jan.	17.00	Apitehnični ukrepi	Vlado Auguštin	Čebelarški dom ČD Zagorje (pri piceriji Čebelica), Valvazorjeva 2, Izlake	ga. Dolinšek 031/881 999
24. jan.	16.00	Izračun lastne cene	Tanja Magdič	Čebelarški center Slovenije, Brdo pri Lukovici 8, Lukovica	ga. Kovačevič 01/729 61 24
25. jan.	16.00	Zatiranje varoj pri čebelah v klasičnem čebelarstvu ter Varoza – pravna podlaga, sledljivost in farmakovigilanca *	Alenka Jurić	OŠ Radeče, Šolska pot 5, Radeče	ga. Jurić 041/900 005
25. jan.	17.00	Apitehnični ukrepi	Vlado Auguštin	Kulturni dom Vojnik, Celjska cesta 23, Vojnik	g. Babnik 041/211 295
25. jan.	n.p.	Ekološko in biodinamično (Demeter) čebelarjenje	Michael Weiler	ČRIC, Rožna dolina 50a, Lesce	ga. Kolar 040/608 717
25. jan.	18.00	Pomen ekološkega in biodinamičnega čebelarjenja za našo skupno prihodnost	Michael Weiler	ČRIC, Rožna dolina 50a, Lesce	ga. Kolar 040/608 717
26. jan.	n.p.	Ekološko in biodinamično (Demeter) čebelarjenje	Michael Weiler	ČRIC, Rožna dolina 50a, Lesce	ga. Kolar 040/608 717
28. jan.	17.00	Apiterapija **	Franci Šivic	Center Ig, Banija 4, Ig	g. Šteblaj 041/395 861
29. jan.	16.00	Zatiranje varoj pri čebelah v klasičnem čebelarstvu *	Mateja Ratiznojnik	OŠ Apače, Apače 38, Apače	ga. Ratiznojnik 031/622 730
29. jan.	16.00	Smernice dobrih higienskih navad v čebelarstvu – OBNOVITEV	mag. Andreja Kandolf Borovšak	Šola za hortikulturo in vizualne umetnosti Celje	g. Gradišnik 031/836 460
29. jan.	17.00	Apitehnični ukrepi	Simon Golob	Zavod za gozdove, Trg sv. Ahacija 2, Idrija	g. Kolenc 041/468 121
30. jan.	17.00	Apitehnični ukrepi	Vlado Auguštin	Zadružni dom Zadvor, Cesta II. grupe odredov 43, Dobrunje	ga. Počervina 040/666 208
30. jan.	17.00	Zatiranje varoj pri čebelah v klasičnem čebelarstvu ter Varoza – pravna podlaga, sledljivost in farmakovigilanca *	Alenka Jurić	Ljudska univerza v Velenju, Titov trg 2, Velenje	ga. Jurić 041/900 005
31. jan.	16.30	Ekonomika čebelarjenja – izračun lastne cene	Tanja Magdič	ČRIC, Rožna dolina 50a, Lesce	g. Korošec 031/616 187
31. jan.	17.00	Apitehnični ukrepi	Simon Golob	OŠ dr. Pavla Lunačka Šentrupert, Šentrupert 57, Šentrupert	g. Tratar 041/824 920
31. jan.	17.00	Oskrba čebeljih družin za uspešno prezimovanje **	Brane Borštnik	POŠ Ihan, Šolska ulica 5, Ihan	g. Jus 041/626 741

* Program izobraževanja s področja zdravstvenega varstva čebel (vsi izvajalci so dr. vet. med.). ** Usposabljanja iz Programa ukrepov na področju čebelarstva.

XI DRŽAVNI ČEBELARSKI SEJEM
9.-10. februar 2019.
HALA 2 BEOGRAJSKEGA SEJMA

Dodatne informacije poiščite na spletni strani:
www.spos.info/xi-drzavni-pcelarski-sajam

ZVEZA ČEBELARSKIH DRUŠTEV SRBIJE
www.spos.info

Mali oglasi

PRODAM

Svež cvetni prah, tel.: 040/619 679.

Cvetni prah osmukanec, pridelan 2018, posušen in pakiran po 1 kg, čist, kakovosten, za večje količine možen popust, tel.: 040/845 113.

Propolis, cena po dogovoru, tel.: 031/615 927.

Akakijev in cvetlični med, tel.: 031/244 601.

Akakijev, cvetlični in lipov med ter TAM 5500 za prevoz 66 AŽ-panjev (Pivka), tel.: 051/815 772.

Akakijev, cvetlični in lipov med, rabljene nakladne AŽ-panje, AŽ-naklade, plastične matične rešetke, plastične nastavke za AŽ-sate, tel.: 031/892 952.

Akakijev, cvetlični, lipov, kostanjev in gozdni med ter matični mleček, tel.: 041/587 573.

Akakijev, cvetlični, lipov, kostanjev, gozdni, ajdov in hojev med, lastne pridelave, možnost dostave v LJ, tel.: 041/252 695.

Akakijev in cvetlični med ter mešani kostanjev med, tel.: 031/882 295.

Akakijev, cvetlični ter mešani kostanj-lipa in ajda-rozga med, lastne pridelave, v sodih ali kozarcih (Prekmurje), tel.: 041/340 408.

Akakijev, cvetlični in kostanjev med v 80-kg sodih, pridelan 2018 (Goriška), tel.: 041/881 830.

Akakijev, cvetlični, lipov, gozdni in ajdov med, tel.: 041/784 775.

Cvetlični, lipov in gozdni med, v kakovostni shemi SMGO (Dolenjska), tel.: 031/879 833.

Čisti akacijev, cvetlični, kostanjev, gozdni in ajdov med v kozarcih ali sodih ter propolis, vosek in cvetni prah ter čebele na AŽ- in DB-satih, tel.: 031/787 235.

Kakovosten akacijev, cvetlični, lipov in gozdni med v kozarcih ali sodih, pridelan 2018, SMGO-certifikat, tel.: 070/869 248.

Kakovosten akacijev, cvetlični in lipov med ter čebelje družine na devetih AŽ- in šestih DB-okvirjih, ugodno, tel.: 041/558 384.

Cvetlični med, tel.: 051/225 916.

Cvetlični, lipov, javorjev, kostanjev in gozdni med ter med divje češnje, v sodih (Novo mesto), tel.: 031/796 931.

Cvetlični in kostanjev in med, tel.: 041/479 340.

Cvetlični in hojev med z območja Krima, tel.: 041/248 018.

INOX-sod, 100 l, plastična pipa, noge niso privarjene na dno, ter 45 l, plastična pipa, noge so privarjene na dno, tel.: 041/974 072.

Grelec za segrevanje medu, reb-rasti, ugodno, tel.: 031/646 598.

Čebelje družine v 10-satnih AŽ-panjih in 30 novih 6-satnih DB-panjev iz vlitega stiropora, tel.: 040/803 953.

Škatle za ometence, primerne tudi za roje, izredno kakovostno narejene, več informacij na tel.: 040/845 113.

Malo rabljene 9-satne LR-panje in en Langstrotov nakladni panj (Ljubljana), tel.: 064/112 117.

Cvetlični, kostanjev in gozdni med, možna dostava in menjava za čebelji vosek, tel.: 041/385 620.

Čebelje družine s selekcioniranimi označenimi maticami ter kakovosten akacijev, cvetlični, lipov in kostanjev med, možnost dostave, tel.: 040/845 113.

Lipove AŽ-satnike, 6-krat vrtane, kakovostne izdelave, in lipov med v sodih po 30 kg, šampion 2018, ugodno, tel.: 031/753 345.

Razstavljive LR-naklade, zavzamejo za 4/5 manj prostora kot navadne, zelo preprosto sestavljanje/razstavljanje, pošiljanje po pošti, tel.: 070/641 134.

Novi AŽ-panje 10S, rogljičene, iz kakovostnega smrekovega lesa z lipovimi satniki, z vso opremo, tel.: 040/838 754.

Knjigo Najmedi, opis 106 medovitih rastlin, 240 strani, trda vezava, 450 fotografij čebele na medovitih rastlinah, tel.: 041/548 856.

Akakijev, cvetlični in kostanjev med ter čebelje družine, spomladi, iz certificiranega ekološkega čebelarstva, tel.: 040/570 933.

Štiri rabljene AŽ-panje, tel.: 040/575 924.

KUPIM

Številke revije Slovenski čebelar ter čebelarstvo literaturo do leta 1946, menjam vezane za nevezane (Dolenjska), tel.: 051/611 377, 041/611 377.

Apital

Proizvodnja kovinske čebelarске opreme

- zabojnik za prevoz čebel
- prevozna enota
- parni topilnik
- preša za vosek
- vozički za sode
- dekrystalizator

Apital d.o.o.
Vrbovec, Hrvaška
→ www.apital.hr
→ info@apital.hr
→ 098 9108 320

Naš facebook:

BAUHAUS
čebelar prijazno
BAUHAUS
Medonosne rastline

■ Za člane ČZS 4% popusta ■

www.krze.si

TRADICIONALNA IZDELAVA VSEH VRST AZ PANJEV NAJBOLJSI SLOVENSKI SMREKOV LES ROGLJICENI (CINKANI) SPOJI

PRI ENKRATNEM NAKUPU DESETIH PANJEV VAM PODARIMO PRAŠILČEK

MIZARSTVO KRZE 1936

Idrijska 10, 1360 Vrhnika
041 420 200 01/755-13-17

Gregor Šturm s.p.
 Podgora 3a, 4224 Gorenja vas
+386 (0)41 515 005

www.mizarstvo-sturm.si

Izdelava AŽ panjev (rogličeni spoji) in AŽ panjev z notr. smukalnikom.

Wachsverarbeitung | Imkereiarartikel
 Deutsch Haseldorf 75 | 8493 Klösch, Avstrija
 Telefon & faks: +43 (0) 3475 / 2270
 info@wachs-hoedl.at | www.wachs-hoedl.at

Delovni čas:
 Ponedeljek–petek 8.00–12.00, 13.00–18.00
 Sobota 8.00–12.00

Jezik za sporazumevanje: nemščina in slovenščina.
 Naše satnice lahko kupite tudi v podjetju
 Logar trade, d. o. o., iz Šenčurja in
 Jana posredovanje, zastopanje, Maribor.

Kako nas najdete:

Imejte svoj vosek pod nadzorom!
Satnice iz lastnega voska so spet aktualne.

- Imate možnost prisostvovati predelavi svojega voska ali starega satja! Obvezna je predhodna telefonska najava!
- Najmanjša količina obdelave je 20 kg surovega voska ali 50 kg starih satov.
- Garantiramo razkuževanje s paro.
- Zelo ugodno razmerje med količino in kakovostjo.
- Po želji izdelujemo satnice vseh debelin in velikosti.
- Predelava voska poteka vse leto.
- Velika izbira pripomočkov za čebelarjenje.

Za člane ČZS nudimo 5-% popust pri nakupu čebelarke opreme v vrednosti nad 50 EUR.

LYSON

Polnilnica za med z avtomatsko obračalno mizo Lyson, cena: **3387,64 €**

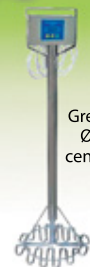
Mala obračalna miza s polnilnico, cena: **2467,75 €**

Zaščitni kombinezon, več vrst, cena od: **34,50 €**

Inox sončni topilnik-mali, cena: **221,13 €**

Grelec za med Ø 250 mm, cena: **409,00 €**

Komora za dekrystalizacijo medu, cena: **1575,00 €**

Panj american langstroth, barvan, cena: **74,49 €**

Hlapilnik za mravljinčno in oksalno kislino, cena: **1,46 €**

Sladkor 25 kg vreča, **UGODNO**

Napajalnik za čebele, cena: **52,00 €**

* Vse cene vsebujejo DDV.

Drugo čebelarstvo opremo si lahko ogledate na naši spletni strani: www.belokranjski-hram.si

Belokranjski hram d.o.o., Ulica Staneta Rozmana 16, 8340 Črnomelj, M: +386 40 745 750, +386 40 748 588, +386 31 695 485
 Poletni delovni čas trgovine v Črnomlju (julij in avgust): pon., tor., čet., pet.: 09.00–16.00, sre.: 09.00–17.00, sob.: 08.00–12.00
 PE Belokranjski hram Domžale, Ulica Nikola Tesla 19, 1230 Domžale, M: +386 40 269 870
 Delovni čas trgovine v Domžalah: pon., tor., čet., pet.: 9.00–16.00, sre.: 9.00–17.00, sob.: 8.00–12.00
www.belokranjski-hram.si, facebook – belokranjski hram, E: info.belokranjski-hram@t-2.si

GJ PANJ

- za prehod iz AŽ v NAKLADNO čebelarjenje ("prednosti enakega satnika"),
- primeren za ZAČETNIKE (kompatibilen z LR in DB nakladami, enostavno rokovanje, hranjenje in zdravljenje čebel),
- KVALITETNA IZDELAVA (rogličeni spoji, kvaliteten smrekov les),
- MOŽNOST DOSTAVE.

040 464 873
www.mojcebelnjak.si

Mizarstvo Strgar d.o.o., Primičeva ulica 10 a, 1291 Škofljica
 Panje izdelujemo po načrtih in s sodelovanjem z univ. dipl. inž. Ivanom Jurkovičem.

Čebelarstva tehtnica

www.apiscale.eu samo **95,40 EUR**

- ločen brezžični display
- spremljanje moči družin
- spremljanje donosa medicine
- pravočasno ukrepanje ob rojenju
- pravilno krmljenje
- za vse vrste panjev

041/844-482
 Matevž Strgar s.p., Primičeva ulica 10a, 1291 Škofljica

ČEBELJI KORIDOR ZA PREPREČEVANJE ČEBELJEGA ROPA

5 kosov: 29,80 €

Naročila:
 031 536 229 ali
 www.cebeljikoridor.si

CEBELJIKORIDOR.SI

Med čebelarstva PISLAK BALI

Apače 303, 2324 Lovrenc na Dravskem polju

Obveščamo vas, da pri nas lahko kupite v Sloveniji pridelan matični mleček odlične kakovosti, prav tako pa tudi akacijev, cvetlični in gozdni med v zeleni količini ali pakiran v kozarce.

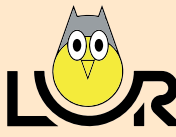

031/734 905 • info@cebelarstvo-pislak.si • www.cebelarstvo-pislak.si

Čebelarški center Gorenjske v Lescah, Rožna dolina 50a, vam omogoča:

- izdelavo satnic iz vašega voska,
- odkup voska,
- nakup AŽ- in LR-satnic.

Vse informacije dobite na: www.cricg.si ali 031/628 499

KIPGO

ČEBELARSKA OPREMA

BATUJE 83, 5262 ČRNIČE
 ☎(05) 368 45 80, ☎(05) 368 45 81
 GSM 051 614 683
www.kipgo.net; kipgob@gmail.com
 PE LUKOVICA, BRDO 8, 1225 LUKOVICA
 ☎(01) 729 61 30, GSM 051 352 952 e-pošta: cebelarna.lukovica@gmail.com

OBIŠČITE NAS V NAŠI SPLETNI TRGOVINI WWW.KIPGO.NET

IZPARILNIK ZA OKSALNO KISLINO

12 V in 230 V

IZDELUJEMO:

- PRAŠILČKE: 3S, 4S, 5S, 7S
- PANJE AŽ: 9S, 10S, po naročilu 11S, 12S
- PANJE AŽ 3E 9S, 10S, po naročilu 11S
- PANJI AŽ KOZINC 11+3

Čebelarjem z veljavno člansko izkaznico priznamo 4 % popusta pri gotovinskem nakupu nad 50 EUR v naših prodajalnah.

PARNI TOPILNIKI VOŠČIN, SONČNI TOPILNIKI LESENI IN IZ NERJAVEČEGA MATERIALA ZA 1 ALI 2 SATA, PREŠE ZA VOŠČINE

ZABOJNIKI ZA PREVOZ AŽ- IN LR- PANJEV

EMBALAŽA ZA MED:

- STEKLENA,
- PLASTIČNA,
- KARTONSKA,
- POKROVČKI.

IZOLACIJSKA PENA ZA AŽ-PANJE

NALEPKE ZA MED, CVETNI PRAH, MEDENE PIJAČE IN PRELEPKE

od 0,28 EUR/POLO

TOPLLOTNE OMARE ZA SEGREVANJE MEDU IN SUŠENJE CVETNEGA PRAHU

TOPLLOTNE KOMORE NA KOLESIH

OPREMA ZA POLNJENJE MEDU, EMBALAŽA.

NAROČENO POŠLJEMO TUDI PO POŠTI!

URNIK

BATUJE	PE LUKOVICA
pon-pet 8.00-11.30	pon, tor, čet, pet 9.00-13.00
12.30-16.00	13.30-16.00
sob. ZAPRTO	sre 9.00-13.00 13.30-17.00
	sob. ZAPRTO

Zapustili so nas

MATIJA BOŽIČ
1923–2018

V 95. letu nas je zapustil Matija Božič, starosta slovenskega čebelarstva. Rodil se je v Strahomeru pri Igu. Leta 1965 je začel čebelariti in hkrati postal član ČD Ig. Z leti je postal prevoznik, mentor mladim v osnovni šoli, pomočnik veterinarjem pri sanaciji bolezni ter organizator društvenih dejavnosti. Zaradi svojega aktivnega pristopa je opravljal številne funkcije. Med drugim je bil predsednik ČD Ig, predsednik Zveze čebelarstev Ljubljane, odbornik Medobčinske zveze čebelarstev občine Ljubljana Vič Rudnik ter član UO ČZS. Za svoje delo je prejel vsa tri odličja A. J. ter postal častni član ČD Ig. Čebelarstvo je dopolnjeval s sodelovanjem v lovskem in konjerejskem društvu, kjer je prav tako prejel naziv častni član. S ponosom se ga bomo spominjali. ČD Ig

ŠTEFAN BUNIČ
1948–2018

V času, ko smo pod Kriptom čakali na začetek medenja hoje, smo izgubili Štefana Buniča, neumornega, iskrenega in natančnega čebelar-

skega tovariša. Čebelarstvom društvu Ig se je priključil leta 1995 in se takoj uvrstil med najaktivnejše člane. Od leta 2006 je bil blagajnik društva. Za svoje delo pa je prejel odličje A. J. III. in II. stopnje. Poznali smo ga kot vestnega in natančnega čebelarja, sodelavca pri društvenih dejavnostih, predvsem na Ižanskem sejmu in ob Tradicionalnem slovenskem zajtrku, ne nazadnje pa si ga bomo zapomnili kot večletnega izjemnega gostitelja prikaza rezi sadnega drevja. ČD Ig

ALEŠ NOČ
1968–2018

10. novembra 2018 smo se poslovili od Aleša; mnogo prezgodaj, v 50. letu starosti, se je zaključila njegova življenjska pot. Predniki in družina so mu že v zibelko položili ljubezen do čebel, ki jo je vzorno spoštoval do konca svojih dni. Leta 2003, ko je ČD Antona Janše razvilo svoj prapor, je postal naš prvi praporščak. Vestno, z vsem spoštovanjem je nosil in skrbel za ta simbol društva. Zadnjo pot s praporom je opravil spomladi, 20. maja, na prvem praznovanju svetovnega dne čebel na Breznici. Leta 2018 je prejel odličje A. J. III. stopnje za dolgoletno čebelarstvo delo. Ob njegovem slovesu ob poti v onostranstvo smo mu vsi čebelarji društva hvaležni za aktivno sodelovanje in prijateljski odnos.

ČD Antona Janše Breznica

MIRKO RAZINGAR
1928–2018

Januarja smo se zbrali ob slovesu od g. Razingarja, vzornega čebelarja, vestnega prijatelja in pridnega sodelavca. Mirko je pred mnogimi leti prišel v Žirovnico in takoj spoznal, da je to dežela sonca, medenih polj, gozdov in dežela pridnih čebel. Kot naslednik čebelarjev družine Razingar se je odločil, da bo kljub skrbi za gradnjo nove domačije, družino in odgovornemu delovnemu mestu postal pravi čebelar. Leta 1978 je postavil čebelnjak in čebelaril z desetimi čebeljimi družinami. Za aktivno delo v čebelarstvu je prejel odlikovanje A. J. III. stopnje. Svoje bogate izkušnje pa je rad delil s čebelarji, pohvale vredno je, da jih je prenesel tudi na svojega sina.

ČD Antona Janše Breznica

RADIVOJ LUKOVEC
1943–2018

V oktobru je Rada čebelarški prapor pospremil na zadnjo pot in moški kvartet mu je v slovo zapel »Čebelarja« Lojzeta Slaka. Čebelariti je začel z dvema panjema leta 1979. Še posebej se je razveselil, ko mu je čebelar iz sosednje vasi

zapustil osem močnih družin v AŽ-panjih. Tako je na vrtu ob novo zgrajeni hiši zrastel tudi nov čebelnjak za 24 AŽ-panjev. Bil je vesten član ČD Sežana. Redno se je udeleževal izobraževalnih predavanj in občnih zborov. Pri svojem delu je posebno skrb posvečal higieni in predpisanemu zatiranju čebeljih bolezni ter sledil novim čebelarstvom spoznanjem. Poskrbel je tudi za setev medovitih rastlin. Za svoje delo je bil nagrajen s priznanji in pohvalami ter odličjem A. J. III. stopnje.

ČD Sežana

PETER ČUFER
1944–2018

Prerano smo se poslovili od prijatelja čebelarja Petra. Rodil se je visoko pod Ratitovcem v Zabrdu, kjer je tudi odraščal. Šola nad domačo hišo, ki jo je obiskoval, je bila med najvišjimi po nadmorski višini v Sloveniji. Kot vsi njegove generacije s tistega konca se je bil tudi on prisiljen preseliti nižje v dolino, v Železnike. Svojih polj in travnikov pa ni pozabil. Skrbno jih je obdeloval in z ljubeznijo skrbel za čebele. Čebele so mu dajale mir, občutek za čas in ljubezen do prelepe narave, sredi katere je prebil z njimi veliko svojega časa. Znanje starejših je dopolnjeval z novimi spoznanji in jih rad prenašal na mlajše. Ohranili ga bomo v spoštljivem in trajnem spominu.

ČD Železniki

ČEBELARSTVO RIHAR - KOCJAN

Robert Kocjan s.p.

Gabrje 42, 1356 Dobrova

Tel.: 01 36 41 106, faks.: 01 36 41 307

GSM: 031 351 964

E-pošta: robineli@siol.net

WWW.RIHAR-KOCJAN.SI

IZDELAVA ČEBELARSKE OPREME TRGOVINA - ČEBELARSTVO

IZDELAVA IN PRODAJA
VSEH VRST SATNIC.
PO DOGOVORU MOŽNA IZDELAVA
SATNIC IZ LASTNEGA VOSKA.

MOŽNA JE
IZDELAVA SATNIC IZ
LASTNEGA VOSKA
OD 30 kg DALJE.
OGLEDITE SI IZDELAVO
SATNIC NA
NAŠI SPLETNI STRANI.

PLASTIČNO OBEŠALO

SATNIKI

MATIČNA REŠETKA

IZOLACIJSKA PENA

SATNICE

ČEBELJE POGAČE

OJAČANA RAZSTOJIŠČA,
RAZSTOJIŠČA 11 + 3,
JAHAČI ZA SATNIKE

VSE ZA OBNOVO PANJEV

Delovni čas: od pon. do čet.: 9.00-12.00 in 15.00-17.00, pet.: 9.00-15.00

ZMERNE CENE - TRADICIJA - KAKOVOST - IZKUŠNJE, PRIDOBLENE V LASTNEM ČEBELARSTVU

Naročeno blago vam lahko odpošljemo s paketno pošto.

ČEBELARJEM Z VELJAVNO ČLANSKO IZKAZNICO PRIZNAMO
4-9% POPUST PRI
GOTOVINSKEM NAKUPU NAD 100 EUR V NAŠI PRODAJALNI.

15. MEDNARODNI ČEBELARSKI SEJEM

SEJEMSKI PROSTOR GUDOVAC

9.-10.2.2019.

Na sejmskem prostoru Gudovac v Bjelovarju
v organizaciji Bjelovarskega sejma d.o.o.,
Hrvaške čebelarke zveze in Čebelarke zveze
Bjelovarsko-bilogorske županije bo
9. in 10. februarja 2019. potekal
15. MEDNARODNI ČEBELARSKI SEJEM.

Sejem bo potekal v treh delih:

1. razstava in prodaja medu ter ostalih čebeljih pridelkov;
2. razstava in prodaja čebelarke opreme ter;
3. izobraževalni del

TEL: +385 (0)43/238-840

FAX: +385 (0)43/238-841

E-POŠTA: caus@bj-sajam.hr

kovacic@bj-sajam.hr

prodaja@bj-sajam.hr

www.bj-sajam.hr

ORGANIZATORJI:

HRVAŠKA ČEBELARSKA
ZVEZA

ČEBELARSKA ZVEZA
BJELOVARSKE-BILOGORSKE
ŽUPANIJE

6. RAZSTAVA VINA IN VINOGRADNIŠKE OPREME

EVROPSKO PRIZNANJE KAKOVOSTI

VČLANITE SE V
KLUB NAJBOLJŠIH!

Vključite se v evropske sheme kakovosti in dokažite kupcem, da delate dobro, da je vaš med višje kakovosti in z znanim poreklom. Pokličite na 01/729 61 29 Natašo Lilek ali pišite na natasa.lilek@czs.si.

Vsebinska tega promocijskega oglasa predstavlja le stališča avtorja in je v njegovi izključni odgovornosti. Evropska komisija ne prevzema nobene odgovornosti za uporabo informacij, ki jih vsebuje to gradivo.